

50

**ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
ในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร**

นางสาวกัณตินี แวโนะ

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2550**

**Understanding and Adaptation of Sufficiency Economy Philosophy
by Farmers in the Sufficiency Agricultural Learning Center
in Bangkok Metropolis**

Miss Kantinee Waenoh

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension
School of Agricultural Extension and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2007

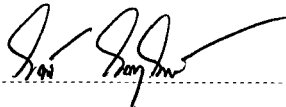
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรใน
ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร
ชื่อและนามสกุล นางสาวกัณตินี แวโนะ
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ อุดมสิน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

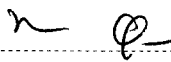
..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.นรินทร์ สมบูรณ์สาร)

..... กรรมการ

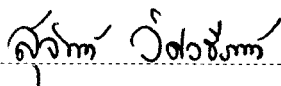
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ อุดมสิน)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

วันที่ 13 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2551

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ อุดมสิน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และ อาจารย์ ดร.นรินทร์ สมบูรณ์สาร จากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และคณาจารย์อีกหลายท่านที่กรุณาให้คำปรึกษา ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ใน ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีและเสร็จเรียบร้อยตามกำหนดเวลา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานเกษตรกรุงเทพมหานคร สำนักงาน เกษตรอำเภอทิวังวัฒนา สำนักงานเกษตรอำเภอลำปาง สำนักงานเกษตรอำเภอลาดกระบัง และ สำนักงานเกษตรอำเภอมีนบุรี ในการช่วยนัดหมายให้เกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง มารับการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในครั้งนี้ และให้กำลังใจ ด้วยดี นักศึกษาปริญญาทั้งรุ่นพี่และรุ่นเดียวกันที่ให้คำแนะนำในเรื่องการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และ ยังได้รับกำลังใจจากบิดา มารดา และน้องสาว ที่คอยเป็นกำลังใจ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และเป็น แนวทางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การและเกษตรกร กุศลหากมี ผู้วิจัยขอมอบ ให้แก่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน ความบกพร่องทั้งหมดผู้วิจัยขอรับแต่เพียงผู้เดียว

กัมตินี แวโนะ

กรกฎาคม 2551

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย นางสาวกณิณี เวโนะ ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ อุคมสิน

ปีการศึกษา 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ เกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงในกรุงเทพมหานคร จำนวน 270 ราย สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ จำนวน 138 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.74 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรเกือบทั้งหมดได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากทางโทรทัศน์ เกษตรกรประมาณสองในสามไม่มีหนี้สิน ถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเฉลี่ย 9.89 ไร่ รายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 101,544.20 บาท เกษตรกรมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเฉลี่ย 24.17 ปี เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงความเข้าใจในระดับมากทั้ง 3 เรื่องคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และความมีภูมิคุ้มกัน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการปรับใช้ระดับมากในด้านความพอประมาณ มีการปรับใช้ระดับปานกลางในด้านภูมิคุ้มกัน และ มีการปรับใช้ในระดับน้อยในด้านความมีเหตุผล สำหรับปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า เกษตรกรประมาณสองในสามประสบปัญหาในการผลิตเครื่องอุปโภคเพื่อใช้เอง ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รองลงมาไม่มีเวลาในการทำอาชีพเสริม ข้อเสนอแนะในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรส่วนมากเสนอว่า ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รองลงมา ประมาณสองในสามเสนอว่า ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมแบบบูรณาการ เพื่อให้เกษตรกรนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

คำสำคัญ: ความเข้าใจ การปรับใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร

Thesis title: Understanding and Adaptation of Sufficiency Economy Philosophy by Farmers in the Sufficiency Agricultural Learning Center in Bangkok Metropolis
Researcher: Miss Kantinee Waenoh; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis advisors:** (1) Dr. Paranee Tangwiwat, Associate Professor; (2) Dr. Porntip Udomsin, Associate Professor; **Academic year:** 2007

Abstract

The objectives of this study were to study 1) economic and social status of farmers who attended the Sufficiency Agricultural Learning Center in Bangkok; 2) their understanding of Sufficiency Economy Philosophy; 3) level of their adaptation to Sufficiency Economy Philosophy; and 4) problems and suggestions on their adaptation to Sufficiency Economy Philosophy.

The population in this study were 270 farmers who attended the training courses set by the Sufficiency Agricultural Learning Center in Bangkok. The 138 samples were selected by using stratified random sampling methodology. The data were collected by using an interview form, and the statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation.

The findings of this study were as follows: Half of the farmers were male. Their average age was 50.74 years. Most of them were Buddhist, and educated at primary level. Slightly more than one-third of them were a member of a farmer group. Almost all of them received information about Sufficiency Economy Philosophy through television. About two-thirds of them had no debt. The average of their occupied agricultural area was 9.89 Rai. Their average income obtaining from agricultural production was 101,544.20 Baht. The average duration of their working in agricultural section was 24.17 years. For their understanding of Sufficiency Economy Philosophy, it was found that the farmers understood it, at "much" level, in 3 aspects, these were Sufficiency, Reasonableness, and Being Immunized. And most of them adapted to Sufficiency Economy Philosophy, in general, at "medium" level. The 3 aspects could be lined up from the most average to the least average as follows: Sufficiency Aspect had been adapted to at "much" level; Being Immunized Aspect had been adapted to at "medium" level; and Reasonableness Aspect had been adapted to at "little" level. For their problems on the adaptation to Sufficiency Economy Philosophy, it was found that about two-thirds of them had problems on producing consumer products for themselves, their learning knowledge was not enough to be actually conducted, and they have no free time to do any sideline. For the suggestions on the adaptation to Sufficiency Economy Philosophy, most of them suggested that the operation about the adaptation to Sufficiency Economy Philosophy should have been performed continuously in order to motivate the farmers to share their ideas and participate in activities set up. And two-thirds of them suggested that integrated support should have been given by the relating sectors in order that they would adapt to it suitably for their area conditions.

Keywords: Understanding, Adaptation, Sufficiency economy philosophy, Sufficiency agricultural learning center, Bangkok Metropolis

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจ	5
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียง	7
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	8
ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล	29
การวิเคราะห์ข้อมูล	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	31
ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	31
ตอนที่ 2 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	37
ตอนที่ 3 การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	44
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	51
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	57
สรุปการวิจัย	57
อภิปรายผล	59
ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	68
แบบสัมภาษณ์เกษตรกร	69
ประวัติผู้วิจัย	80

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแยกชายแหวง.....	26
ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมบางประการของเกษตรกร.....	32
ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร.....	35
ตารางที่ 4.3 ความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณของเกษตรกร.....	37
ตารางที่ 4.4 ระดับความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณของเกษตรกร.....	39
ตารางที่ 4.5 ความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลของเกษตรกร.....	39
ตารางที่ 4.6 ระดับความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลของเกษตรกร.....	41
ตารางที่ 4.7 ความเข้าใจในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันของเกษตรกร.....	42
ตารางที่ 4.8 ระดับความเข้าใจในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันของเกษตรกร.....	43
ตารางที่ 4.9 ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของเกษตรกร.....	44
ตารางที่ 4.10 การปรับใช้ในเรื่องความพอประมาณของเกษตรกร.....	45
ตารางที่ 4.11 การปรับใช้ในเรื่องความมีเหตุผลของเกษตรกร.....	47
ตารางที่ 4.12 การปรับใช้ในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันของเกษตรกร.....	49
ตารางที่ 4.13 ระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของเกษตรกร.....	51
ตารางที่ 4.14 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	51
ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร.....	54

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	14

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ในด้านการพัฒนาการเกษตร ได้เน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความผาสุก โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตร พร้อมทั้งส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้ได้มาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงให้มีการวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืนและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การพัฒนาการเกษตรแล้ว เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ได้เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตัวเกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกร และสร้างรากฐานความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกรในด้านการจัดการทรัพยากรในไร่นา เพื่อการพึ่งตนเอง รวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการเกษตรทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2550: 1) ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาปรับปรุงแนวทางการส่งเสริม และการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมกับเกษตรกรและสถานการณ์อยู่ตลอดเวลาจึงได้ จัดโครงการศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงขึ้น

ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ ๆ เกษตรกรสามารถเรียนรู้ ฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความผาสุก โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เกษตรกรควรมีความเข้าใจและปรับใช้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาอาชีพและคงไว้ซึ่งอาชีพเกษตรกรกรม สนองนโยบายภาครัฐในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความผาสุก โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องนำทาง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร
- 2.2 เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร
- 2.3 เพื่อศึกษาระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา โดยมีตัวแปรที่ทำการศึกษาดังนี้

- 3.1 ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ การได้รับข่าวสาร
- 3.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ พื้นที่ทำการเกษตร ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร
- 3.3 ปัจจัยด้านความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน
- 3.4 ปัจจัยด้านการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน
- 3.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาความเข้าใจและการปรับใช้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง ในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เขตบางแค เขตทวีวัฒนา เขตประเวศ เขตบางขุนเทียน เขตสะพานสูง และเขตหนองจอก จำนวนประชากร 270 คน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ความเข้าใจ หมายถึง ลักษณะของการที่บุคคลเกิดความรู้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถระลึกออกมาได้และพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ สามารถสื่อความหมายให้บุคคลอื่นทราบได้

5.2 การปรับใช้ หมายถึง การนำแนวทางและหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

5.3 เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดรวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลาง คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ

5.4 ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง หมายถึง สถานที่ๆ เกษตรกรสามารถเรียนรู้ ฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยพัฒนาฟาร์มสาธิต/แปลงเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเกษตร โดยเน้นให้เกิดการบริหารจัดการ การวิเคราะห์และวางแผนฟาร์ม การจัดทำบัญชีฟาร์ม ร่วมกันและดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ ภายใต้เทคโนโลยีการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม ตามแผนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของตลาด โดยใช้เวทีชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ ในการถ่ายทอดความรู้ เกษตรกรได้มาเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปปฏิบัติในฟาร์มของตนเอง สามารถผลิตอาหารหลากหลายชนิด บริโภคอย่างเพียงพอในครัวเรือนและชุมชน เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เกษตรกรสามารถ พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ไขปัญหาาร่วมกันในศูนย์เรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

5.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร หรือหน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เท่านั้น

5.6 การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ หมายถึง บทบาทของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือหลายๆ กลุ่มในกรุงเทพมหานคร

5.7 รัฐสนับสนุน หมายถึง รัฐมีโครงการหรือกิจกรรม หรือ นโยบายในการช่วยเหลือส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง

6.2 ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาอาชีพและคงไว้ซึ่งอาชีพเกษตรกร สนองนโยบายของภาครัฐ ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความผาสุก โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องนำทาง

6.3 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจและการปรับใช้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง ตามข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจ
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจ

ความหมายของความเข้าใจ

กิริติ บุญเจือ (2525: 1-3) ได้กล่าวถึง ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดซึ่งที่สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาการต่าง ๆ

ซวาล แพร์ตกุล (2526: 10) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการผสมและการขยายความรู้ และความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่าง สมเหตุสมผล เป็นความพยายามของสมองที่พยายามดัดแปลง ปรับปรุง หรือเสริมแต่งความรู้เดิมให้มีรูปลักษณะใหม่เพื่อนำไปใช้สถานการณ์ที่แปลกออกไป แต่ก็ยังมีอะไรบางอย่างที่คล้ายคลึงกับของเดิม

Bloom (1956: 90) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจ หมายถึงความเข้าใจ เป็นลักษณะของการที่บุคคลเกิดความรู้และสามารถสื่อความหมายให้บุคคลอื่นทราบ โดยการแปลความหมาย การอธิบาย การตีความ การขยายความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์ และมีเหตุผลซึ่งกันและกัน

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2530: 88) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเข้าใจ คือ กระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถครุ่นคิดถึงสิ่งนั้น และสามารถใช้

มโนทัศน์ (concept) เพื่อจัดการกับสิ่งนั้นได้อย่างเพียงพอ สิ่งที่กำลังพูดถึงนี้อาจจะมีลักษณะเป็นนามธรรม หรือเป็นสิ่งที่ทางกายภาพก็ได้ เช่น บุคคลสถานการณ์ และสาร

เมื่อประมวลความหมายของความเข้าใจ จากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ สรุปได้ว่า ความเข้าใจ หมายถึง ลักษณะของการที่บุคคลเกิดความรู้ และสามารถระลึกออกมาได้และพัฒนาไปสู่ขั้นที่สลับซับซ้อน สามารถสื่อความหมายให้บุคคลอื่นทราบได้

การวัดความเข้าใจ

ชวาล แพร์ตันกุล (2526: 11) กล่าวถึงวิธีการจะวัดว่าใครมีความเข้าใจในเรื่องนั้นหรือไม่ สามารถทำโดยตั้งคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง วิธีการ และความรู้รวบยอดของเรื่องรานั้น ๆ โดยจะถามแต่เพียงอย่างเดียวหรือครบทั้งสามอย่างก็ได้ ถ้าสามารถตอบถูกต้องก็เรียกว่าเป็นผู้มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ถ้านึกไม่ออกเพราะลืมหรือตอบผิด ก็เรียกว่าเป็นผู้ไม่มีความเข้าใจ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนที่มีความเข้าใจคือ ผู้ที่จำเนื้อเรื่องนั้น ได้กับสามารถระลึกทั้งสามสิ่งนั้นออกมาได้นั่นเอง

อดิศักดิ์ ชื่นชู (2542: 17 - 18) การวัดความเข้าใจนั้นส่วนมากนิยมใช้แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบนี้เป็นเครื่องมือประเภทข้อเขียนที่นิยมใช้กันทั่ว ๆ ไป แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ แบบความเรียงหรือแบบอัตนัย กับแบบปรนัย

1. แบบอัตนัยหรือแบบความเรียง (essay type/subjective test) โดยเขียนตอบเป็นข้อความสั้น ๆ ไม่เกิน 1-2 บรรทัด หรือเป็นข้อๆ ตามความเหมาะสม

2. แบบปรนัย (objective test) แบ่งเป็น

2.1 แบบเติมคำหรือเติมข้อความให้สมบูรณ์

2.2 แบบถูก-ผิด

2.3 แบบตัวเลือก

2.4 แบบจับคู่

2.5 แบบเลือกตอบ

แบบทดสอบที่ดีต้องมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง สามารถที่จะจำแนกบุคคลที่มีความเข้าใจกับบุคคลที่ไม่มีความเข้าใจออกจากกันได้จริง ไม่ว่าแบบทดสอบนั้นจะเป็นแบบอัตนัยหรือปรนัย

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร

มัลลิกา เขียวหวาน (2546: 30-31) ได้สรุปภาพรวมของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรของวิทยา อธิปอนันต์ และคณะ (2542) ไว้ ดังนี้ เป็นความสามารถในการจัดการและจัดสรรพื้นที่ โดยเฉพาะแหล่งน้ำ ดิน และกิจกรรมการเกษตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกร โดยนำเรื่องทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง : ฐานการผลิตความพอเพียงมาใช้ในไร่ของตนเอง ซึ่งการผลิตการเกษตรสำหรับเกษตรกรในชนบทนั้น จะต้องทำการผลิตในลักษณะพึ่งพาอาศัยทรัพยากรในไร่นาและทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เน้นการพึ่งพาและผสมผสานภายในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการพัฒนาไร่นาสู่ความยั่งยืน

ดังนั้น แนวทางการทำการเกษตรในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงให้พออยู่พอกินโดยมุ่งเน้นหาข้าวปลาก่อนมุ่งเน้นหาเงินทอง หรือกล่าวได้ว่า ทำมาหากินก่อนทำมาค้าขาย พอสรุปแนวทางการผลิตการเกษตรได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน
2. ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว ลดค่าใช้จ่าย
3. ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และใช้วัสดุเหลือใช้เป็นปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย)

เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบำรุงดิน

4. ส่งเสริมการทำเห็ดฟาง จากวัสดุเหลือใช้ในไร่นา
5. ส่งเสริมการปลูกไม้ผลสวนหลังบ้าน และไม้ใช้สอยในครัวเรือน
6. ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร ช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย
7. การเลี้ยงปลาในร่องสวนในนาข้าวและแหล่งน้ำ เพื่อเป็นอาหารโปรตีนและ

รายได้เสริม

8. การเลี้ยงไก่พื้นเมือง และไก่ไข่ ประมาณ 10-15 ตัวต่อครัวเรือน เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน โดยใช้เศษอาหาร รำ และปลายข้าวจากผลผลิตการทำนา ข้าวโพด

เลี้ยงสัตว์ จากการปลูกพืชไร่

9. การทำก๊าซชีวภาพจากมูลสัตว์
10. อื่นๆ ที่เน้นการพึ่งพาทรัพยากรและเทคโนโลยีของชุมชน

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (สรรสตรีวุฒ วังศ์ชะอุ่ม, 2544 : 55)

3.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542: 53) เลขานุการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่า หมายถึง “ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิต สินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของ” และ “เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้ โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัธยาศัย และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด”

สุเมธ ตันติเวชกุล (2544: 290-291) ได้กล่าวถึงแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะนำมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาประเทศไทยในระยะต่อไป โดยมีแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิต 5 ประการ ดังนี้

- 1) ยึดหลักความประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง
- 2) ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลน ในการดำรงชีพก็ตาม
- 3) ยึดหลักการละเลิก การแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
- 4) ยึดหลักการไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้อง ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้ เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
- 5) ยึดหลักการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ในบรรยายสรุปเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอสู่การปฏิบัติในหนังสือมิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการ (สุนทร กุลวัฒนารพงศ์ 2544: 111 – 112) ดังนี้ คือ

- 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
- 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
- 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
- 5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
- 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เศรษฐกิจความสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง
- 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รวยวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวดกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ ประชาชนทุกข์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เกิดขึ้น จึงทำให้สุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง นำตัวตาย คิดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

อุดมพร อมรธรรม (2549: 9) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง ว่าหมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุป คือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

มาณะ จิตตะสังคะ (2537: 204-205) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การให้ความสำคัญในด้านการผลิตเพื่อการยังชีพ และให้พอเพียงต่อความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ก่อนเป็นสำคัญ ให้ประชาชนรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยากร่ำ อยากรวยในสิ่งที่เกินแก่กำลังตน

วิทยา อธิปอนันต์ (2542: 47) ได้สรุปความหมายไว้ว่า ตามกระแสพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป้าหมายหรือปรัชญาการดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณคน ทางสายกลาง มีความพอเพียงและพอดี โดยไม่ ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน สิ่งสำคัญต้องรู้จักพึ่งพาตนเองและทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อนจะไปพึ่งพาคนอื่นหรือปัจจัยภายนอก หรือหมายถึงการที่อุ้มชูตนเองได้ ให้มีความพอเพียงกับ ตนเอง ครอบครัวและชุมชน

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ มัชฌิมาปฏิปทา ในการดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ มีดุลยภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ตั้งอยู่บนความมีเหตุมีผล ยึดหลักพุทธ ธรรมเป็นแนวทางดำเนินชีวิต มีความเข้าใจสิ่งต่างๆ มีความสุจริต สัมมาอาชีวะ แล้วค่อยพัฒนา ไปสู่การกินดี อยู่ดีตามลำดับ

3.2 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทาง สายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและ การกระทำ (สรรเสริญ วงศ์ช่อม 2544: 55)

3.3 นัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอ กับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือ พอกจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกรในสภาพการณ์เช่นนี้ เกษตรกรก็จะกลายเป็นสถานะที่เป็นผู้ กำหนด หรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ตลาดจะเป็นตัวกระทำ หรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกร ดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และหลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภค บริโภคในที่ดินของตนเองเช่นข้าวน้ำปลาไก่ไม้ผลพืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้าน หรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจต่างๆ ให้ มีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรมการแปรรูปอาหาร การทำ ธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้ เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มี รายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของ

ประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมกับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียวหากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป โดยมีการสนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ (พระมหาศิริวัฒน์ อริยเมธี 2549: 46)

1. ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตน ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับชาติ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล เศรษฐกิจพอเพียงและชีวิตที่พอเพียงเกิดได้เพราะใจที่พอเพียง
2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัธยาศัยที่สำคัญคือไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่มีพันธนาการอยู่กับสิ่งใด
3. เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว คือ มีการพอมีพอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟืดเคืองนัก
4. เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน คือ การที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ประชาชนมีการรวมกลุ่มในด้านเศรษฐกิจ เช่น สหกรณ์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มอาชีพต่างๆ มีการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุล และผสมผสานทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและจิตใจ
5. เศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ จะต้องมีการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปทางสายกลาง จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจ ทุกระดับให้มีจิตใจสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา ความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

6. ใช้ศาสนธรรมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยเป็นผู้ มีสติที่มั่นคงและปัญญาที่เฉลียวแหลมอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นผู้ไม่ประมาทในที่ทั้งปวง

7. ส่งเสริมการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการ แบ่งที่ดินอย่างจำกัดหรือแบ่งเป็นสัดส่วน เพื่อใช้ขุดสระเก็บกักน้ำ ปลูกข้าว ปลูกผลไม้ ไม้ยืนต้น ที่อยู่อาศัย

8. ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและรายจ่ายน้อยลง การเพิ่มรายได้อาจ ทำได้โดยการส่งเสริมอาชีพหลัก อาชีพรอง อาชีพเสริม โดยการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานหรือ เทคโนโลยีที่เหมาะสม การลดรายจ่ายอาจทำได้โดยการลด ละ เลิกอบายมุข

3.4 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อุดมพร อมรธรรม (2549: 19) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรง อยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้ง ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิด จากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความ ระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นัก ทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่ เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สมพร เทพสิทธา (2546: 221) ได้สรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า มีหลัก พิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และ วิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

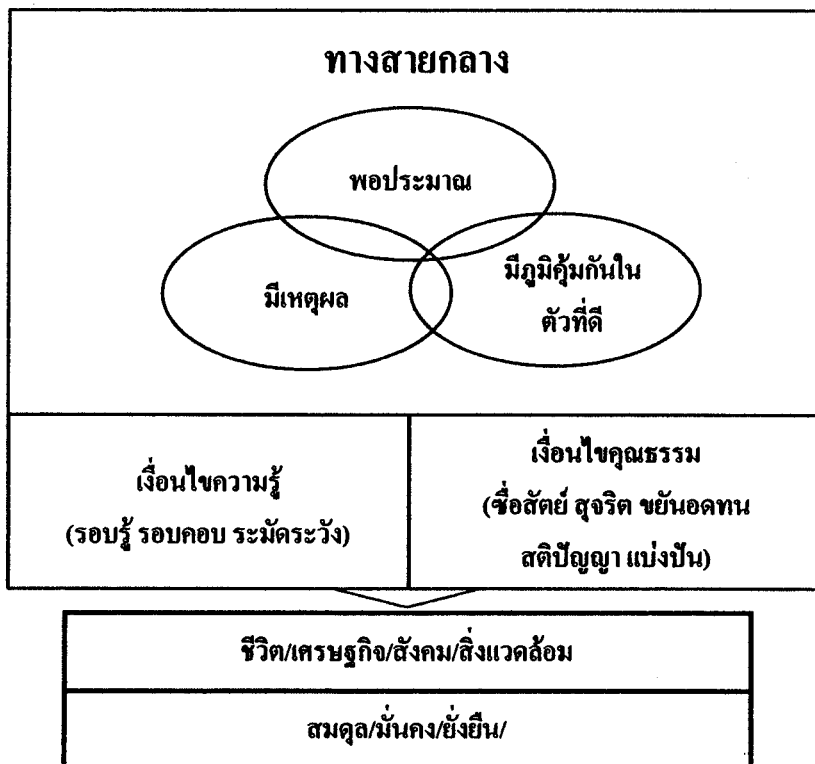
4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่าความพอเพียง เป็นทั้งแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการ (means) และผลของการ กระทำ (ends) ที่คาดว่าจะได้รับ โดยคำนึงถึงความสมดุล บนพื้นฐานของความพอประมาณ อย่างมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

การจำแนกวิเคราะห์ดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากรอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ได้ นอกจากนี้แล้วยังชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมความหมายที่กว้าง โดยเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกระดับ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหลายๆ ด้าน ไม่จำกัดเฉพาะ ภาคเกษตรหรือภาคชนบทเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2542: 3-5) กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน้า 3

4. ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2550: 2) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง ไว้ดังนี้

4.1 จุดมุ่งหมายของศูนย์เรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

4.1.1 เป็นจุดนัดพบในการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร อาสาสมัครเกษตร และเจ้าหน้าที่

4.1.2 เป็นจุดเรียนรู้ด้านการเกษตร ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

4.1.3 เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้และสามารถนำไปปฏิบัติในด้านการผลิตพืช สัตว์ ประมง ฯลฯ ให้มีอาหารบริโภคพอเพียงในครัวเรือน

4.2 กิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน

4.2.1 ประชุมหรือประชาคมระดับตำบลชี้แจงทำความเข้าใจศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง

4.2.2 รับสมัครเกษตรกร เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

4.2.3 มีความสนใจเข้าร่วมเรียนรู้ และ/หรือต้องการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.4 มีความเชื่อมั่นในแนวคิดพึ่งพาตนเอง

4.2.5 มีเวลา (เพื่อตนเองและส่วนรวม) และยินดีที่จะมาเรียนรู้ร่วมกันในเวทีเรียนรู้ทุกครั้ง

4.2.6 ยินดีนำแผนที่ได้จากเวทีเรียนรู้ ไปปฏิบัติในฟาร์มของตนเอง

4.3 การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (ศูนย์หลัก และศูนย์เครือข่าย) ของกรุงเทพมหานคร

4.3.1 คัดเลือกแปลง/ฟาร์ม ที่มีศักยภาพและเหมาะสม เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหมด จำนวน 7 ศูนย์ ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละสภาพพื้นที่ ได้แก่ กิจกรรม การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไร่นาสวนผสม การทำเกษตรผสมผสาน ด้านประมง เพาะพันธุ์ปลา และปศุสัตว์ การเลี้ยงแพะ

4.3.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานของศูนย์ เช่น ผังฟาร์ม ปฏิทินการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์/ประมง ต้นทุนและผลตอบแทน ป้ายแปลง ข้อมูลแปลง ข้อมูลวิชาการต่าง ๆ ข้อมูลภูมิปัญญาใน

ท้องถิ่น ฯลฯ) และจัดทำเอกสาร สื่อประกอบการถ่ายทอดความรู้ หลักสูตร วิชาชีพเฉพาะเรื่อง / ความรู้ในเรื่องของกิจกรรมที่ดำเนินการในฟาร์ม (ตามความต้องการของชุมชนในแต่ละศูนย์ฯ โดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่น การผลิตที่ปลอดภัยและยั่งยืน) เช่น เทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ การแปรรูป การตลาด ต้นทุน/ผลตอบแทน ฯลฯ

- กิจกรรมการดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน หมายถึง การให้ทุกครอบครัวรู้จัก รู้จ่าย รู้รายได้ รู้ประหยัด กาให้บุคคลหรือครอบครัว สามารถจับบันทึกและวิเคราะห์รายรับและรายจ่าย ได้อย่างเป็นประจำ และส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกครัวเรือน ใช้จ่ายในการกิจครัวเรือน 3 ส่วน และเก็บออม 1 ส่วน “ตามรอยพ่อ สุวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ทำบัญชี มีพอใช้ ให้พออยู่”

2) บ้านเรือนน่าอยู่ หมายถึง บ้านและครอบครัวที่มีความพอเพียง และความพอดี ดังนี้

- ด้านจิตใจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอมนี้ถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม
- ด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฝึกกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด และรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป
- ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

- ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน ได้แก่ การผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง เช่น น้ำยาล้างจาน, แชมพู, สบู่, น้ำยาปรับผ้านุ่ม, น้ำยารีดผ้า เป็นต้น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ เช่น กลัวยฉาบ ผรั่งหีบ กลัวยอบน้ำผึ้ง เป็นต้น การผลิตเชื้อราชีวเวอร์เรีย และเชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อเพิ่มรายได้

3) การออม หมายถึง การสร้างวินัยในเรื่องการใช้จ่ายภายในครัวเรือน เป็นการพัฒนาและสร้างครัวเรือนให้มีศักยภาพในประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ทุน และเพื่อประโยชน์ของครัวเรือนในอนาคต อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อไปสู่การสร้างระบบภูมิคุ้มกัน

ของครัวเรือน เมื่อประสบปัญหาหรือวิกฤต จึงประกอบไปด้วย ออมเงิน ออมต้นไม้ ออมทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ พลังงาน ฯลฯ ออมความรู้

4) เกษตรยั่งยืน หรือเกษตรประณีต คือ กาทำเกษตรที่มีกิจกรรมเกื้อกูลกันในพื้นที่อันจำกัดเพื่อให้เพียงพอต่อการยังชีพ และมีรายได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี มีวิธีการคือ เน้นกิจกรรมที่เกื้อกูลกันของพืชและสัตว์ ให้เกิดระบบนิเวศน์ที่สมดุล ได้แก่ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เน้นการผลิตพืชเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (Integrated Pest Management, IPM) เช่น โดยการสำรวจตรวจนับแมลงศัตรูพืช การผลิตพืชสมุนไพรควบคุม ศัตรูพืช แผนการปรับปรุงดิน ได้แก่การทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง เป็นต้น การปลูก การขยายพันธุ์ และคุณสมบัติของหญ้าแฝก รวมไปถึงแผนการตลาด แผนเวลา

5) การลด ละ เลิกอบายมุข หมายถึงการสร้างจิตสำนึกและความนึกคิดตามแนวทางของศาสนา คำนึงความสุข ความอบอุ่นให้ครอบครัว

3.3 จัดกระบวนการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยการจัดเวทีเรียนรู้ให้กับเกษตรกรที่เข้ามาเรียนรู้ ใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของโรงเรียนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้มาเรียนรู้ร่วมกัน คิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวทางการดำเนินกิจกรรมการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกัน และนำไปปฏิบัติในแปลงของตนเอง แล้วนำปัญหาอุปสรรคที่พบ มาหารือและหาทางแก้ไขปัญหา และนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมีการจัดเวทีเรียนรู้หลายครั้ง รวมทั้งมีการศึกษาดูงานในแปลงที่ประสบความสำเร็จ

4. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของศูนย์

5. การติดตามและประเมินผล

6. สรุปผลการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรม

การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง

กรมส่งเสริมการเกษตร(2550: 6) กล่าวถึง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการพัฒนาการเกษตรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีหลักการดังต่อไปนี้

1. หลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ควรนำมาใช้ในศูนย์เรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 ประการ ดังนี้

1.1 มีความเชื่อในแนวความคิดพึ่งตนเอง

1.2 มีความเข้าใจคำว่า “บูรณาการ” โดยไม่ยึดเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นสาระ

สามารถเลือกเรื่องที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จ เป็นการขับเคลื่อนไปให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

1.3 เคารพในภูมิปัญญา โดยเคารพว่าภูมิปัญญาเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่เชื่อว่าสิ่งที่ตนเองคิดนั้นถูกต้อง เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันผ่านศูนย์เรียนรู้ การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 เคารพในระบบนิเวศ เข้าใจความสมบูรณ์และให้คุณค่ากับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ

1.5 มีความเข้าใจแก่นของ “สังคมมีสุข” และให้ความสำคัญกับครอบครัว และชุมชน

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของเกษตรกร ประกอบด้วย 7 ประการ

2.1 เกษตรกรต้องสมัครใจ ในการประกอบอาชีพการเกษตร

2.2 ต้องรู้จักตนเองและรู้จักสภาพตนเอง

2.3 มีความรู้ สามารถจัดการองค์ความรู้ ทดลอง ทดสอบ รวมถึงหา

วิทยาการที่เหมาะสม

2.4 รู้จักออม ประหยัด

2.5 มีกัลยาณมิตร เพื่อสร้างเครือข่ายรวมพลังกัน

2.6 มีคุณธรรม จริยธรรม

2.7 มีความขยันและอดทน

3. วิธีทำงานที่ได้ผล หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปสนับสนุนการปฏิบัติงานของปราชญ์ชาวบ้าน เช่น ตามความต้องการในแผนแม่บทชุมชน มากกว่าจะเป็นตัวหลักในการพัฒนา เหมือนที่ผ่านมาในอดีต

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเข้าใจและทัศนคติของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้ การเกษตรพอเพียง พอลจะมีผู้ศึกษา ดังนี้

ทรงชัย ดิยานนท์ (2542: 90-92) ได้ศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเรื่องการสร้างความมั่นคงทางรายได้ โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติตามกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรต้องซื้ออาหารมาบริโภค เนื่องจากผลิตเองได้น้อย ภาวะสุขภาพส่วน

ทัศนคติที่มีต่อการดำเนินงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนกับประธานกลุ่มกิจกรรม พบว่า เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประธานกลุ่มกิจกรรม แต่ความคาดหวังของ ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังว่าการดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จมากในทุกกิจกรรม

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544: 73-74) ได้ศึกษา เรื่องปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่ ทำการศึกษาถึงลักษณะทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ การได้รับข่าวสารและความรู้ใน ความเข้าใจทฤษฎีใหม่ กับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎี ใหม่ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่และไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตาม แนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตาม แนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ทั้งในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการประกอบอาชีพ สมาชิกในครัวเรือน

ส่วนที่ต่างกันคือ ผู้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริทฤษฎีใหม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตใน รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และผู้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจ พอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่มีรายได้/รายจ่ายรวม จำนวนที่คิดถือครองมากกว่าผู้ไม่ได้ ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

2. การได้รับข่าวสารและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์ และ เข้าใจเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” ว่าจะต้องแบ่งที่ดินออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ปลูกข้าว ปลูกสระเลี้ยง ปลา ปลูกผลไม้และเป็นที่อยู่อาศัยพร้อมเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชสวนครัว การทำตามทฤษฎีใหม่จะ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ทฤษฎีใหม่เป็นการเกษตรที่ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ทฤษฎี ใหม่จะสำเร็จขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกรเอง ซึ่งจากการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตในรูปแบบ เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ๆ ได้รับข่าวสารและมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าผู้ ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจกับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา ขนาดครัวเรือน การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม รายได้ รายจ่าย การถือครองที่ดิน การได้รับข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ มีความสัมพันธ์หรือมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนจำนวนหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์หรือไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มัลลิกา เขียวหวาน (2546: 138-143) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรมีส่วนร่วมมี 6 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรม การดูงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชุมสัมมนา การทำแปลงสาธิต และการเผยแพร่ความรู้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมพบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เวลาว่าง ตำแหน่งทางสังคม ศักยภาพบุคคล ความต้องการบริการจากรัฐ เจตคติ กิจกรรมการเกษตร และทรัพยากรที่มีอยู่ ปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงาน ผู้นำชุมชน และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม ต้องส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมปฏิบัติจริง สอดคล้องกับความต้องการและเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมของเกษตรกร เน้นเนื้อหาการพึ่งตนเองและการจัดการทรัพยากรการเกษตร

ธนพล สมัครการ (2550: 80-81) “ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังเข้าร่วมโครงการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษากรณีผู้เข้าอบรมพลังกายทิพย์เพื่อสุขภาพ กรมขนส่งทางอากาศ กองบัญชาการสนับสนุนทหารอากาศ” งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความรู้ความเข้าใจ และปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เข้าอบรมพลังกายทิพย์เพื่อสุขภาพ กรมขนส่งทางอากาศ กองบัญชาการสนับสนุนทหารอากาศ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรมก่อนเข้าร่วมโครงการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.35) และเมื่อผู้อบรมเข้าร่วมโครงการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติแล้ว พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากน้อยไปมาก ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.29 , 3.28 และ 3.40 ตามลำดับ)

การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรมโครงการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ พบว่า กลุ่มผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พลชัย กอบกุลธนชัย (2550:75-76) “ทัศนคติของประชาชนต่อแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในหมู่บ้านหุบกะพง ต. เขาใหญ่ อ. ชะอำ จ. เพชรบุรี” งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาระดับทัศนคติของประชาชน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชนต่อการดำเนินชีวิตต่อแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการและนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในพื้นที่ยื่น ๆ ต่อไป ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านหุบกะพง มีทัศนคติที่ดีต่อแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบของทัศนคติทั้ง 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านความเชื่อของประชาชนต่อแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้สึกของประชาชนต่อแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทัศนะโน้มของพฤติกรรมของประชาชน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านหุบกะพงต่อแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ระดับการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิต

ประภาพร สุปัญญา (2550: 71-74) “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดขอนแก่น” งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงในระดับครอบครัว และระดับชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) การศึกษาความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงในระดับครอบครัว พบว่า แกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากได้รับการอบรมมา ได้มีการนำมาปฏิบัติ พร้อมกับชักจูงคนในครอบครัวที่ไม่ได้รับการอบรมมาปฏิบัติร่วมกัน และชี้ให้เห็นถึงผลดีที่ว่า เมื่อปฏิบัติแล้วจะเป็นอย่างไร และเมื่อปฏิบัติแล้วพบว่า สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่เดือดร้อน ไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง มีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณ ตามฐานะ และอัตภาพ ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ดำเนินชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางความวุ่นวายของสังคมที่เกิดจากการแข่งขัน ที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และถ้ายึดหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ก็จะทำให้ชีวิตพบกับความสุขได้ แต่มีเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากแกนนำหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอายุมาก

มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และเข้าอบรมในฐานะที่เป็นเกษตรกร จึงทำให้ยังไม่เข้าใจเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ประกอบกับไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นที่มาของหนี้สินที่ยังมีอยู่

2) การศึกษาความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชน พบว่า เกษนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากได้รับการอบรมมา ได้มีการนำมาปฏิบัติ โดยการเน้น “การพึ่งพาตนเอง” ซึ่งเกษนนำหมู่บ้านใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดิน โดยเฉพาะแหล่งน้ำและกิจกรรมการเกษตรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ อยู่บนพื้นฐานการผลิตอย่างพอเพียง ในขณะเดียวกัน มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการจัดอบรมโครงการต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ในชุมชน นอกจากนี้ยังรู้จักนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาพัฒนา เพื่อประกอบเป็นอาชีพ ภายในหมู่บ้านยังมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และมีการจดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินกิจการ และผลผลิตมาจากกระบวนการของคนในชุมชน และที่สำคัญเกษนนำหมู่บ้านยังให้เกียรติ ยกย่องให้ความสำคัญกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จ บุคคลที่มีความรู้ มีคุณธรรม เพื่อยึดเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550:102-105) “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณีบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์” งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และการทำงาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีการรับรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการได้ยิน ได้เห็น และได้อ่านผ่านการรับรู้จากสื่อที่บุคคลและสื่อมวลชน โดยเฉพาะการรับรู้จากผู้บริหารระดับสูง และจากวารสารของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นส่วนใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีความเข้าใจในองค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี สามารถแยกความแตกต่างขององค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน

2) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และการทำงาน พบว่า การประยุกต์ใช้กับตนเอง และการประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้

เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ การประยุกต์ใช้กับการทำงาน คือ สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความจำเป็นและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้กำหนดแนวทางดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน คือ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง ปี 2550 ทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร จำนวน 270 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973: 725 - 727) ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนประชากร

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.06

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{270}{1 + 270(0.06^2)}$$

$$n = 136.91$$

จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane ได้ค่าเท่ากับ 137 คน และสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดการเก็บจำนวนตัวอย่าง 138 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

โดยให้จำนวนตัวอย่างจากแต่ละกลุ่ม(แขวง)เป็นสัดส่วน (proportionate stratified random sampling) กับจำนวนประชากรในกลุ่ม(แขวง)นั้น ๆ โดยสุ่มคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50.1 ของจำนวนประชากรในแต่ละแขวงตามขั้นตอนได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแยกรายแขวง

ที่	แขวง	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
1.	หลักสอง เขตบางแค	50	26
2.	ท่าข้าม เขตบางขุนเทียน	30	15
3.	ทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา	50	26
4.	ศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา	30	15
5.	สะพานสูง เขตสะพานสูง	50	26
6.	ดอกไม้ เขตประเวศ	30	15
7.	หนองจอก เขตหนองจอก	30	15
	รวม	270	138

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structural interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาเอกสาร วัตถุประสงค์การวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (close-ended questions) และ คำถามปลายเปิด (open-ended questions) มีขั้นตอน การสร้างแบบสัมภาษณ์ และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดข้อมูลที่ต้องการในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วจึงกำหนดตัวชี้วัดและมาตรวัดข้อมูลในแต่ละประเด็นตามที่ได้กำหนดไว้ แล้วจึงนำข้อมูลตามประเด็นตัวชี้วัดและมาตรวัดมาสร้างเป็นข้อคำถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา พื้นที่ถือครองทำการเกษตร รายได้จากการทำการเกษตร ระยะเวลาการประกอบอาชีพเกษตรกร การเป็นหนี้สิน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร และการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะคำถามเป็นแบบ

ปลายปิด มีคำตอบให้เลือก แบบให้เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกหลายคำตอบและเติมคำในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคำถามที่ใช้ทดสอบความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกัน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดมีคำตอบให้เลือก เป็นแบบ ถูก หรือ ผิด โดยผู้วิจัย ให้คะแนน 2 คำ คือ ถูก และ ผิด ซึ่งถ้าตอบถูกต้อง ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และถ้าตอบผิด ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน แล้วกำหนดระดับความรู้ความเข้าใจ 3 ระดับ

เกณฑ์การให้คะแนนและระดับความเข้าใจ

คะแนน 7 – 10	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มีความเข้าใจมาก
คะแนน 4 – 6	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มีความเข้าใจปานกลาง
คะแนน 0 – 3	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มีความเข้าใจน้อย

ส่วนที่ 3 การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการปรับใช้ในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดมีคำตอบให้เลือก โดยเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ระดับ มาก ปานกลาง น้อย และไม่มีการปรับใช้

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเข้าใจ และการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดมีคำตอบให้เลือก และแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบคำถามได้โดยเสรี (free response)

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอข้อเสนอแนะ คำแนะนำ และร่วมกันปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง ซึ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่เขตหนองแวง จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ใน ส่วนที่ 2 ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson 20 : K-R20) ดังนี้ สมจิต โยธะคง และ รุจ ศิริสัญญลักษณ์ (2547: 120)

$$\text{สูตร} \quad r_{xy} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum p_i q_i}{\sigma_x^2} \right]$$

- เมื่อ r_{xy} = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้วัด
 n = จำนวนข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์
 p_i = สัดส่วนของผู้ตอบที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่ i ี่ถูกต้อง
 q_i = สัดส่วนของผู้ตอบที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่ i ี่ไม่ถูกต้อง
 $(q_i = 1 - p_i)$
 σ_x^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนจากข้อคำถามทุกข้อ

ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้วัดเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณเท่ากับ 0.806 ความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลเท่ากับ 0.864 ความเข้าใจในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันเท่ากับ 0.799 และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมเท่ากับ 0.820

แบบสัมภาษณ์ใน ส่วนที่ 3 ระดับการปรับใช้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient - α) ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ สมจิต โยระคง (2547: 116)

$$\text{สูตร} \quad \alpha = \frac{N}{N-1} \left[1 - \frac{\sum \sigma^2(Y_i)}{\sigma_x^2} \right]$$

- เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้วัด
 N = จำนวนข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์
 $\sum \sigma^2(Y_i)$ = ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนที่วัดได้จากแต่ละข้อ
 σ_x^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนจากข้อคำถามทุกข้อ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยง (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง ซึ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่เขตหนองแวง จำนวน 30 ราย ผลการทดสอบได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ส่วนที่ 3 เท่ากับ 0.879 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยที่ให้ความเชื่อถือได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วไปสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบในเขตทวิวัฒนา เขตบางขุนเทียน เขตสะพานสูง เขตประเวศ และ เขตหนองจอก เพื่อติดต่อนัดแนะให้สมาชิกศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ศึกษามาพบ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 138 ราย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอความอนุเคราะห์จากเกษตรกรกรุงเทพมหานครทำหนังสือถึง สำนักงานเกษตรเขตต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 สำนักงานเกษตรเขตทวิวัฒนา ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ เขตทวิวัฒนา และเขตบางแค

3.1.2 สำนักงานเกษตรเขตเขตคลองสาน ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ เขตบางขุนเทียน

3.1.3 สำนักงานเกษตรเขตลาดกระบัง ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ เขตสะพานสูง และเขตประเวศ

3.1.4 สำนักงานเกษตรเขตมีนบุรี ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ เขตหนองจอก เพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลในการเก็บข้อมูล พร้อมจัดทำแผนการออกเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการออกไปสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแขวง ในเดือนกรกฎาคม 2551

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ทำการวิเคราะห์คุณลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ความถี่ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่ 2 นำคะแนนทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้ไปจัดกลุ่ม ข้อมูลในลักษณะของตารางแจกแจงความถี่ โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูล จากข้อคำถามทดสอบความเข้าใจทั้งหมด 30 ข้อ ดังนี้

ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และ ภูมิคุ้มกัน ซึ่งมีข้อคำถามอย่างละ 10 ข้อ ใช้เกณฑ์ในการกำหนด และแปลผลข้อมูล ดังนี้

คะแนน 7-10 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความเข้าใจมาก

คะแนน 4-6 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความเข้าใจปานกลาง

คะแนน 1-3 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความเข้าใจน้อย

สำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลดังนี้

คะแนน 21-30 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความเข้าใจมาก

คะแนน 11-20 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความเข้าใจปานกลาง

คะแนน 1-10 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความเข้าใจน้อย

ส่วนที่ 3 ทำการวิเคราะห์ระดับการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียง

1. หาค่าเฉลี่ยรายกลุ่มของการปรับใช้ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมี ภูมิคุ้มกัน

2. หาค่าเฉลี่ยการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม และใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูล ดังนี้

คะแนน 2.41 - 3.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีการปรับใช้มาก

คะแนน 1.71 - 2.40 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีการปรับใช้ปานกลาง

คะแนน 1.00 - 1.70 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีการปรับใช้น้อย

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้วยคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. สภาพทางสังคมของเกษตรกร

สภาพทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร และ การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมบางประการของเกษตรกร

n=138		
สภาพทางสังคมของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	69	50
หญิง	69	50
อายุ (ปี)		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30	3	2.2
31 - 40	18	13.0
41 - 50	48	34.8
51-60	44	31.9
61 ปีขึ้นไป	25	18.1
ค่าต่ำสุด = 25 ค่าสูงสุด = 75		
$\bar{X}$ = 50.74 S.D. = 9.85		
ศาสนา		
พุทธ	110	79.7
อิสลาม	27	19.6
คริสต์	1	0.7
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	112	81.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	11	8.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	9	6.5
ปวส./อนุปริญญา	3	2.2
ปริญญาตรี	3	2.2

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=138		
สภาพทางสังคมของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม*		
กลุ่มเกษตรกร	52	37.7
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	10	7.2
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	50	36.2
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	22	15.9
กลุ่มสหกรณ์	12	8.7
สมาชิกโครงการสายใยรักแห่งครอบครัวฯ	15	10.9
การรับทราบข้อมูลข่าวสาร*		
วิทยุกระจายเสียง	88	63.8
วิทยุโทรทัศน์	135	97.8
หนังสือพิมพ์	40	29.0
นิตยสาร	9	6.5
วารสาร	16	11.6
ภาพยนตร์หรือภาพนิ่ง	39	28.3
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล)	121	87.7
การฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา	89	64.5
คูงาน	7	5.1

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.1 การศึกษาสภาพทางสังคมบางประการของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

เพศ พบว่า เกษตรกรครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.0) เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า เกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.8 และ 31.9) มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี อายุ 51 – 60 ปี ตามลำดับ และมีสมาชิกเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 18.1, 13.0 และ 2.2) มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี 61 ปีขึ้นไป และต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุสูงสุด 75 ปี ต่ำสุด 25 ปี และเฉลี่ย 50.74 ปี

ศาสนา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.7) นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา ส่วนน้อย (ร้อยละ 19.6 และ 0.7) นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.2) จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา รองลงมาส่วนน้อย (ร้อยละ 8.0 , 6.5 และ 2.2 จำนวนเท่ากัน) จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. และปริญญาตรี ตามลำดับ

การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น พบว่า เกษตรกรมากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย (ร้อยละ 37.7) เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมา (ร้อยละ 36.2) เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ โดยสมาชิกส่วน น้อย (ร้อยละ 15.9 , 10.9 , 8.7 และ 7.2) เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โครงการสายใยรักฯ สมาชิกสหกรณ์ และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรเกือบ ทั้งหมด (ร้อยละ 97.8) ตอบว่า ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากทาง วิทยุโทรทัศน์ รองลงมาเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.7) ตอบว่าได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากทางเจ้าหน้าที่ เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 64.5 และ ร้อยละ 63.8) ตอบว่าได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการ ฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา และจากทางวิทยุกระจายเสียง ตามลำดับ เกษตรกรประมาณหนึ่งใน สาม (ร้อยละ 29.0 และ 28.3) ตอบว่าได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากทางหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์หรือภาพนิ่ง และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 11.6, 6.5 และ 5.1) ตอบว่าได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากวารสาร นิตยสาร และคู่มือ ตามลำดับ

2. สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ การมีหนี้สิน การถือครองพื้นที่ทาง การเกษตร รายได้จากการทำการเกษตร ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม ปრაกฏผล ดังนี้

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

n=138		
สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การมีหนี้สิน		
มี	50	36.2
ไม่มี	88	63.8
การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร (ไร่)		
ไม่เกิน 3	37	26.8
4 – 6	46	33.3
7 – 9	16	11.6
10 – 12	13	9.4
มากกว่า 12	30	21.7
ค่าต่ำสุด = 0.50 ค่าสูงสุด = 100		
$\bar{X}$ = 9.89 S.D. = 14.56		
รายได้จากการทำการเกษตรต่อปี (บาท)		
ไม่เกิน 50,000	57	41.3
50,001 – 100,000	52	37.7
100,001 – 150,000	14	10.1
150,001 – 200,000	4	2.9
มากกว่า 200,000	13	9.4
ค่าต่ำสุด = 10,000 ค่าสูงสุด = 800,000		
$\bar{X}$ = 101,544.20 S.D. = 142,016.5		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=138		
สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกร (ปี)		
ไม่เกิน 10	32	23.2
11 - 20	36	26.1
21 - 30	31	22.5
31 - 40	22	15.9
มากกว่า 40	27	19.6
ค่าต่ำสุด = 2	ค่าสูงสุด = 60	
$\bar{X}$ = 24.17	S.D. = 14.20	

จากตารางที่ 4.2 การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

การมีหนี้สิน พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 63.8) ไม่มีหนี้สิน และสมาชิกที่เหลือประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.2) มีหนี้สิน

การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 33.3) ถือครองพื้นที่ทางการเกษตรอยู่ในช่วง 4-6 ไร่ รองลงมาเกือบหนึ่งในสาม (ร้อยละ 26.8) ถือครองพื้นที่ทางการเกษตรไม่เกิน 3 ไร่ เกษตรกรมากกว่าหนึ่งในห้าเล็กน้อย (ร้อยละ 21.7) ถือครองพื้นที่ทางการเกษตรมากกว่า 12 ไร่ และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 11.6 และ ร้อยละ 9.4) ถือครองพื้นที่ทางการเกษตรอยู่ในช่วง 7-9 ไร่ และ 10-12 ไร่ ตามลำดับ มีการถือครองพื้นที่ทางการเกษตร สูงสุด 100 ไร่ ต่ำสุด 0.5 ไร่ เฉลี่ย 9.89 ไร่

รายได้จากการทำการเกษตรต่อปี พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 41.3) มีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาท รองลงมาประมาณหนึ่งในสามเล็กน้อย (ร้อยละ 37.7) มีรายได้อยู่ในช่วง 50,001-100,000 และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 10.1, 9.4 และ 2.9) มีรายได้อยู่ในช่วง 100,001-150,000, มากกว่า 200,000 และอยู่ในช่วง 150,001-200,000 ตามลำดับ รายได้จากการทำการเกษตรสูงสุด 800,000 บาท ต่ำสุด 10,000 บาท เฉลี่ย 101,544.2 บาท

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเกินกว่าหนึ่งในสี่เล็กน้อย (ร้อยละ 26.1) มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกร อยู่ในช่วง 11-20 ปี รองลงมาเกินกว่าหนึ่งในห้าเล็กน้อย (ร้อยละ 23.2 และ ร้อยละ 22.5) มีระยะเวลาในการประกอบ

อาชีพเกษตรกรกรรม ไม่เกิน 10 ปี และ อยู่ในช่วง 21 – 30 ปี ตามลำดับ และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 21.0 และ ร้อยละ 7.2) มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มากกว่า 40 ปี และอยู่ในช่วง 31 – 40 ปี ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมสูงสุด 60 ปี ต่ำสุด 2 ปี และเฉลี่ย 24.17 ปี

ตอนที่ 2 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประเด็นคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับความพอประมาณ แล้วให้เกษตรกรตอบคำถามว่า ถูก หรือ ผิด ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.3 ความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณของเกษตรกร

ประเด็น	เฉลย	จำนวนผู้ตอบได้ถูกต้อง	
		ราย	ร้อยละ
1. การมีชีวิตที่พอเพียงต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก	✓	138	100.0
2. เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเท่านั้น ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขาย	✗	112	81.2
3. การเรียนรู้รายรับ – รายจ่าย บัญชีครัวเรือนช่วยให้ ท่านมีความพอประมาณ	✓	138	100.0
4. เศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ คือ การดำรงชีวิตอย่าง ไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน	✓	138	100.0
5. การก่อกองหนี้ที่ไม่เกิดรายได้ ขัดต่อปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง	✓	127	92.0
6. การปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน ช่วยลดค่าใช้จ่าย	✓	138	100.0
7. ท่านสามารถกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อขยายกิจกรรมทาง การเกษตร หากสามารถที่จะใช้หนี้เงินกู้ได้โดยไม่ เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น	✓	37	26.8

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็น	เฉลย	จำนวนผู้ตอบได้ถูกต้อง	
		ราย	ร้อยละ
8. การลดต้นทุนในการทำการเกษตร โดยการใช้ปัจจัยภายในท้องถิ่น เช่น มูลสัตว์ ซากพืช เศษฟาง เป็นความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ	✓	138	100.0
9. การทำการเกษตรมาก ๆ ทำให้มีเงินมาก ถึงแม้ต้องยืมเงินผู้อื่น	✗	113	81.9
10. การทำไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน เป็นจุดเริ่มต้นเศรษฐกิจพอเพียง	✓	132	95.7

หมายเหตุ (✓) = ข้อความถูกต้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(✗) = ข้อความไม่ถูกต้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากตารางที่ 4.3 ความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณของสมาชิก สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

ความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณ พบว่า เกษตรกรทุกรายมีความเข้าใจถูกต้องใน 5 ประเด็น โดยตอบถูกต้อง (ร้อยละ 100.0) ในประเด็น 1) การมีชีวิตที่พอเพียงต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก 2) การเรียนรู้ราย รับ – รายจ่าย บัญชีครัวเรือนช่วยให้ท่านมีความพอประมาณ 3) เศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ คือ การดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน 4) การปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน ช่วยลดค่าใช้จ่าย และ 5) การลดต้นทุนในการทำการเกษตร โดยการใช้ปัจจัยภายในท้องถิ่น เช่น มูลสัตว์ ซากพืช เศษฟาง เป็นความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ รองลงมาเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.7 และ 92.0) มีความเข้าใจถูกต้องในประเด็น การทำไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน เป็นจุดเริ่มต้นเศรษฐกิจพอเพียง และ การก่อกองหนี้ที่ไม่เกิดรายได้ ขัดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 81.9 และ 81.2) มีความเข้าใจถูกต้องในประเด็นการทำการเกษตรมาก ๆ ทำให้มีเงินมาก ถึงแม้ต้องยืมเงินผู้อื่น และ เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเท่านั้น ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขาย ตามลำดับ และมีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 26.8) มีความเข้าใจถูกต้องในประเด็น ท่านสามารถกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อขยายกิจกรรมทางการเกษตร และสามารถที่จะใช้หนี้เงินกู้ได้โดยไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น

ตารางที่ 4.4 ระดับความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณของเกษตรกร

n=138

ระดับความเข้าใจ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	0-3	0	0
ปานกลาง	4-6	0	0
มาก	7-10	138	100.0

คะแนนสูงสุด 10.0 คะแนน ต่ำสุด 7 คะแนน $\bar{X} = 8.78$ S.D. = 0.94

จากตารางที่ 4.4 เมื่อพิจารณาความเข้าใจของเกษตรกรด้านความพอประมาณในภาพรวม โดยแบ่งระดับความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับคือ คะแนน 0-3 คะแนนมีความเข้าใจในระดับน้อย 4-6 คะแนนมีความเข้าใจระดับปานกลาง และ 7-10 คะแนน มีความเข้าใจในระดับมาก พบว่า เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีความเข้าใจเรื่องความพอประมาณในภาพรวมในระดับมาก โดยมีคะแนนต่ำสุด 7.0 คะแนน สูงสุด 10.0 คะแนน และเฉลี่ย 8.78 คะแนน

ตารางที่ 4.5 ความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลของเกษตรกร

n=138

ประเด็น	เฉลย	จำนวนผู้ตอบได้ถูกต้อง	
		ราย	ร้อยละ
1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของคนจนและเกษตรกรเท่านั้น ไม่สามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไป	✗	127	92.0
2. ท่านมีความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยการลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย	✓	135	97.8
3. การซื้อหอยได้คืน ไม่ขัดกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	✗	123	89.1
4. การลด ละ เลิก เหล้าบุหรี่ เป็นการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	✓	136	98.6
5. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำให้เกิดจิตสำนึกในการใช้จ่ายแบบพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ	✓	138	100.0

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น	เฉลี่ย	จำนวนผู้ตอบได้ถูกต้อง	
		ราย	ร้อยละ
6. การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ต้อง ไม่นำเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้	X	81	58.7
7. การวางแผนก่อนทำกิจกรรมใด ๆ ทำให้ ประหยัดเวลา และช่วยลดรายจ่าย	✓	130	94.2
8. ท่านคิดว่าในสถานะเศรษฐกิจไม่ดี สินค้าขึ้นราคา เช่นในปัจจุบันนี้ การทำอาชีพเสริม เช่น การ แปรรูป จะช่วยให้มีความพอเพียงได้	✓	137	99.3
9. พื้นที่ ๆ เกิดภัยธรรมชาติทุกปี ควรเว้นการ ทำเกษตรในช่วงนั้น	✓	43	31.2
10. การอบรม สั่งสอน แนะนำ ดักเตือน ให้ความรู้ ในเรื่องการประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ฯลฯ แก่บุตรและญาติพี่น้อง เป็นแนวทางหนึ่งของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	✓	135	97.8

หมายเหตุ (✓) = ข้อความถูกต้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(X) = ข้อความไม่ถูกต้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากตารางที่ 4.5 ความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลของเกษตรกร สามารถอธิบายผล
ได้ดังนี้

ความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผล พบว่า เกษตรกรทุกรายมีความเข้าใจถูกต้อง โดยตอบ
ถูกต้องทุกราย (ร้อยละ 100.0) ในประเด็น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำให้เกิดจิตสำนึกใน
การใช้จ่ายแบบพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ รองลงมาเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.3, 98.6, 97.8 จำนวน
เท่ากัน, 94.2, 92.0 และ 91.8) มีความเข้าใจถูกต้องประเด็น 1) สถานะเศรษฐกิจไม่ดี สินค้าขึ้นราคา
เช่นในปัจจุบันนี้ การทำอาชีพเสริม เช่น การแปรรูป จะช่วยให้มีความพอเพียงได้ 2) การลด ละ
เลิก เหล้าบุหรี่ เป็นการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 3) ความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจพอเพียง
ได้ด้วยการลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย 4) การอบรม สั่งสอน แนะนำ ดักเตือน ให้ความรู้ในเรื่องการ
ประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ฯลฯ แก่บุตรและญาติพี่น้อง เป็นแนวทางหนึ่งของปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง 5) การวางแผนก่อนทำกิจกรรมใด ๆ ทำให้ประหยัดเวลา และช่วยลดรายจ่าย และ 6) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของคนจนและเกษตรกรเท่านั้น ไม่สามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไป ตามลำดับ และเกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 89.1) มีความเข้าใจถูกต้องในประเด็น การซื้อหว่ายได้ดิน ไม่ขัดกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.7) มีความเข้าใจถูกต้องในประเด็น การปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ต้องไม่นำเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ และเกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 31.2) มีความเข้าใจถูกต้องในประเด็น พื้นที่ ๆ เกิดภัยธรรมชาติทุกปี ควรเว้นการทำเกษตรในช่วงนั้น

ตารางที่ 4.6 ระดับความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลของเกษตรกร

n=138			
ระดับความเข้าใจ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	0-3	0	0
ปานกลาง	4-6	5	3.6
มาก	7-10	133	96.4

คะแนนสูงสุด 10.0 คะแนน ต่ำสุด 6 คะแนน $\bar{X} = 8.59$ S.D. = 1.09

จากตารางที่ 4.6 เมื่อพิจารณาความเข้าใจของเกษตรกรด้านความมีเหตุผลในภาพรวม โดยแบ่งระดับความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับคือ คะแนน 0-3 คะแนน มีความเข้าใจในระดับน้อย 4-6 คะแนน มีความเข้าใจระดับปานกลาง และ 7-10 คะแนน มีความเข้าใจในระดับมาก พบว่า เกษตรกรเกือบทุกราย (ร้อยละ 96.4) มีความเข้าใจเรื่องความมีเหตุผลในระดับมาก รองลงมา มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 3.6) มีความเข้าใจเรื่องความมีเหตุผลในภาพรวมในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนต่ำสุด 6.0 คะแนน สูงสุด 10.0 คะแนน และเฉลี่ย 8.59 คะแนน

ตารางที่ 4.7 ความเข้าใจในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันของเกษตรกร

n=138

ประเด็น	เฉลย	จำนวนผู้ตอบได้ถูกต้อง	
		ราย	ร้อยละ
1. การออมทรัพย์เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจพอเพียง	✓	138	100
2. การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ช่วยให้ท่านมีความพร้อมในการรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้	✓	138	100
3. การปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	✓	137	99.3
4. การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชัดต่อแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	✗	127	92.0
5. การพูดคุยปรึกษาปัญหาภายในครอบครัว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครัวเรือน	✓	138	100
6. การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นทางเลือกของชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต	✓	138	100
7. การสืบสานประเพณีอันดีงาม ควรดำรงไว้เพื่อลูกหลาน	✓	138	100
8. ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ดี ควรรักษาและสืบทอดแก่ลูกหลานและชุมชน	✓	138	100
9. การทำบัญชีฟาร์ม เป็นการตรวจสอบการลงทุนและผลตอบแทน	✓	138	100
10. ความสามัคคี ก่อให้เกิดความสุขในชุมชน	✓	138	100

หมายเหตุ (✓) = ข้อความถูกต้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(✗) = ข้อความไม่ถูกต้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากตารางที่ 4.7 ความเข้าใจในเรื่องภูมิคุ้มกันของเกษตรกร สามารถอธิบายผล ได้ดังนี้ ความเข้าใจในเรื่องภูมิคุ้มกันของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความเข้าใจถูกต้อง โดยตอบถูกต้องทุกราย (ร้อยละ 100.0) ใน 8 ประเด็น คือ 1) การออมทรัพย์เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ช่วยให้ท่านมีความพร้อมในการรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ 3) การพูดคุยปรึกษาปัญหาภายในครอบครัว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครัวเรือน 4) การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นทางเลือกของชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้รู้เท่าทัน

เหตุการณ์ เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต 5) การสืบสานประเพณีอันดีงาม ควรดำรงไว้เพื่อลูกหลาน 6) ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ดี ควรรักษาและสืบทอดแก่ลูกหลานและชุมชน 7) การทำบัญชีฟาร์ม เป็นการตรวจสอบการลงทุนและผลตอบแทน และ 8) ความสามัคคี ก่อให้เกิดความสุขในชุมชน ตามลำดับ รองลงมาเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.3 และ 92.0) มีความเข้าใจถูกต้องในประเด็น การปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชัดต่อแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ระดับความเข้าใจในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันของเกษตรกร

n=138			
ระดับความเข้าใจ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	0 – 3	0	0
ปานกลาง	4 – 6	0	0
มาก	7 – 10	138	100.0

คะแนนสูงสุด 10.0 คะแนน ต่ำสุด 9 คะแนน $\bar{X} = 9.91$ S.D. = 0.28

จากตารางที่ 4.8 เมื่อพิจารณาความเข้าใจของเกษตรกรด้านความมีภูมิคุ้มกันในภาพรวม โดยแบ่งระดับความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับคือ คะแนน 0 – 3 คะแนน มีความเข้าใจในระดับน้อย 4 – 6 คะแนน มีความเข้าใจระดับปานกลาง และ 7 – 10 คะแนน มีความเข้าใจในระดับมาก พบว่า เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีความเข้าใจด้านความมีภูมิคุ้มกันในภาพรวมระดับมาก โดยมีคะแนนต่ำสุด 9.0 คะแนน สูงสุด 10.0 คะแนน และเฉลี่ย 9.91 คะแนน

เมื่อพิจารณาความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม ซึ่งมีข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ โดยแบ่งระดับความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับคือ คะแนน 0 – 10 คะแนนมีความเข้าใจในระดับน้อย 11 – 20 คะแนน มีความเข้าใจระดับปานกลาง และ 21 – 30 คะแนน มีความเข้าใจในระดับมาก รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.9 ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของเกษตรกร

n=138

ระดับความเข้าใจ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	0 – 10	0	0
ปานกลาง	11 – 20	0	0
มาก	21 – 30	138	100.0

คะแนนสูงสุด 28.00 คะแนน ต่ำสุด 21.00 คะแนน $\bar{X} = 27.26$ S.D. = 1.71

จากตารางที่ 4.9 เมื่อพิจารณาความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วยด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกัน พบว่าเกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวมในระดับมาก โดยมีคะแนนต่ำสุด 21.0 คะแนน สูงสุด 28.0 คะแนน และเฉลี่ย 27.26 คะแนน

ตอนที่ 3 การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การปรับใช้ในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถามว่าปรับใช้ในระดับใด มาก ปานกลาง น้อย และไม่นำไปปรับใช้ ปรากฏผลดังนี้ โดยใช้คำถามที่มีลักษณะประเมินค่า (rating scale) 3 ระดับ คือ นำมาปรับใช้มาก นำมาปรับใช้ปานกลาง นำมาปรับใช้น้อย แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และจัดระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนน 2.41 – 3.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีการปรับใช้มาก

คะแนน 1.71 - 2.40 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีการปรับใช้ปานกลาง

คะแนน 1.00 - 1.70 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีการปรับใช้น้อย

ซึ่งการวิเคราะห์การปรับใช้ในแต่ละด้านนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอระดับการปรับใช้ในรายละเอียดของแต่ละด้านที่กำหนด ดังปรากฏรายละเอียด

ตารางที่ 4.10 การปรับใช้ในเรื่องความพอประมาณของเกษตรกร

ประเด็น	ปรับใช้ คน (ร้อยละ)	ระดับการปรับใช้*		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. มีความพยายามลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค	138 (100.0)	2.47	0.61	มาก
2. มีการใช้สารชีวภาพในการทำการเกษตร	134 (97.1)	2.52	0.68	มาก
3. มีการลดต้นทุน โดยการใช้ปัจจัยในฟาร์ม ในการทำสารสกัดชีวภาพ	123 (89.1)	2.37	0.70	ปานกลาง
4. มีการผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง เช่น แชมพู, สบู่, น้ำยาล้างจาน ฯลฯ	88 (63.8)	2.02	0.73	ปานกลาง
5. มีการวางแผนการเดินทาง เพื่อประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย	138 (100.0)	2.70	0.55	มาก
6. มีการเพิ่มรายได้โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ใน ครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุดเช่น เศษพืชผัก มาทำปุ๋ยน้ำหมัก	126 (91.3)	2.29	0.74	ปานกลาง
7. มีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้า ฟุ่มเฟือย, ไม่เที่ยวเตร่	138 (100.0)	2.83	0.42	มาก
8. มีการนำวัสดุที่ใช้งานแล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ (รีไซเคิล)	130 (94.2)	2.03	0.87	ปานกลาง
9. มีการใช้สิ่งของอย่างถนอม เพื่อให้มีอายุการใช้ งานได้นานและมีประสิทธิภาพ	138 (100.0)	2.94	0.24	มาก
10. มีการใช้วัสดุเหลือใช้เป็นปัจจัยการผลิตปุ๋ย อินทรีย์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุง บำรุงดิน	116 (84.1)	1.96	0.83	ปานกลาง
รวม		2.52	0.32	มาก

หมายเหตุ * การคำนวณระดับการปรับใช้ คำนวณจากคำตอบของเกษตรกรที่ตอบว่า
มีการปรับใช้เท่านั้น

จากตารางที่ 4.10 การปรับใช้ในเรื่องความพอประมาณ พบว่า เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีการปรับใช้ในประเด็น 1) มีความพยายามลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค 2) มีการวางแผนการเดินทาง เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย 3) มีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย, ไม่เที่ยวเตร่ 4) มีการใช้สิ่งของอย่างถนอม เพื่อให้มีอายุการใช้งานได้นานและมีประสิทธิภาพ เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.1 และ 94.2) มีการปรับใช้ในประเด็น 1) มีการใช้สารชีวภาพในการทำเกษตร และ 2) มีการนำวัสดุที่ใช้งานแล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (รีไซเคิล) ตามลำดับ และเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.1) มีการปรับใช้ในประเด็น มีการใช้วัสดุเหลือใช้เป็นปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบำรุงดิน อย่างไรก็ตามพบว่าเกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.8) มีการปรับใช้ในประเด็นมีการผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง เช่น แชมพู, สบู่, น้ำยาล้างจาน ฯลฯ ทั้งนี้ เกษตรกรมีการปรับใช้ในเรื่องความพอประมาณ โดยภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X}=2.52$) เมื่อพิจารณาการปรับใช้ในเรื่องความพอประมาณเป็นรายประเด็นพบว่า

มีการปรับใช้ในระดับมาก จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ มีการใช้สิ่งของอย่างถนอม เพื่อให้มีอายุการใช้งานได้นานและมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=2.94$) มีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย, ไม่เที่ยวเตร่ ($\bar{X}=2.83$) มีการวางแผนการเดินทาง เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ($\bar{X}=2.70$) มีการใช้สารชีวภาพในการทำเกษตร ($\bar{X}=2.52$) และมีความพยายามลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค ($\bar{X}=2.47$)

มีการปรับใช้ในระดับปานกลาง จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ มีการลดต้นทุน โดยการใช้จ่ายในฟาร์มในการทำสารสกัดชีวภาพ ($\bar{X}=2.37$) มีการเพิ่มรายได้โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุดเช่น เศษ พืชผัก มาทำปุ๋ยน้ำหมัก ($\bar{X}=2.29$) มีการนำวัสดุที่ใช้งานแล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (รีไซเคิล) ($\bar{X}=2.03$) มีการผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง เช่น แชมพู, สบู่, น้ำยาล้างจาน ($\bar{X}=2.02$) และมีการใช้วัสดุเหลือใช้เป็นปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบำรุงดิน ($\bar{X}=1.96$)

ตารางที่ 4.11 การปรับใช้ในเรื่องความมีเหตุผลของเกษตรกร

n=138

ประเด็น	ปรับใช้ คน (ร้อยละ)	ระดับการปรับใช้*		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด	136 (98.6)	2.79	0.52	มาก
2. ลด ละ เลิก ดื่มสุรา หรือ สูบบุหรี่	39 (28.3)	1.72	0.76	ปานกลาง
3. ลด ละ เลิก อบายมุข เช่น หวย ไพ่ พนันฟุตบอล พนันมวย ฯลฯ	40 (29.0)	1.28	0.55	น้อย
4. ทำอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรม	85 (61.6)	1.67	0.71	น้อย
5. มีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตการเกษตร เช่น กัญญาฉาบ ฝรั่งเศส	92 (66.7)	1.65	0.70	น้อย
6. ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับการผลิตของท่าน เช่น ใช้เครื่องจักรทุ่นแรง	132 (95.7)	2.23	0.59	ปานกลาง
7. ปลอ่ยที่ดินให้ว่างเปล่า โดยไม่ก่อประโยชน์ในครอบครัว	13 (9.4)	1.15	0.38	น้อย
8. มีการพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพโดยการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ	135 (97.8)	2.56	0.54	มาก
9. มีการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง	138 (100.0)	2.89	0.34	มาก
10. มีการใช้จ่ายในกำลังของตน โดยไม่เดือดร้อนผู้อื่น	138 (100.0)	2.88	0.35	มาก
รวม		2.10	0.00	ปานกลาง

หมายเหตุ * การคำนวณระดับการปรับใช้ คำนวณจากคำตอบของเกษตรกรที่ตอบว่า มีการปรับใช้เท่านั้น

จากตารางที่ 4.11 การปรับใช้ในเรื่องความมีเหตุผล พบว่า เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีการปรับใช้ในประเด็น 1) มีการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาให้สอดคล้อง และเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง 2) มีการใช้จ่ายในกำลังของตน โดยไม่เดือดร้อนผู้อื่น เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.6, 97.8 และ 95.7) มีการปรับใช้ในประเด็น 1) ใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) มีการพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพโดยการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงาน ต่าง ๆ 3) ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการผลิตของท่าน เช่น ใช้เครื่องจักรทุ่นแรง ตามลำดับ เกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 66.7) มีการปรับใช้ในประเด็น มีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตการเกษตร เช่น กล้าวยฉาบ ฝรั่งเศส เกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 61.6) มีการปรับใช้ในประเด็นทำอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรม อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 29.0, 28.3 และ 9.4) มีการปรับใช้ในประเด็น 1) ลด ละ เลิก อบายมุข เช่น หวย ไฟ พนันฟุตบอล พนันมวย ฯลฯ 2) ลด ละ เลิก คี๋มสุรา หรือ สูบบุหรี่ และ 3) ปล่อยให้ดินให้ว่างเปล่า โดยไม่ก่อประโยชน์ในครอบครัว ตามลำดับ ทั้งนี้เกษตรกรมีการปรับใช้ในเรื่องความมีเหตุผลโดยภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.10$) เมื่อพิจารณาการปรับใช้ในเรื่องความมีเหตุผลเป็นรายประเด็นพบว่า

มีการปรับใช้ในระดับมาก จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ มีการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง ($\bar{X}=2.89$) มีการใช้จ่ายในกำลังของตน โดยไม่เดือดร้อนผู้อื่น ($\bar{X}=2.88$) ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X}=2.79$) และมีการพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพโดยการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ($\bar{X}=2.56$)

มีการปรับใช้ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการผลิตของท่าน เช่น ใช้เครื่องจักรทุ่นแรง ($\bar{X}=2.23$) และลด ละ เลิก คี๋มสุรา หรือ สูบบุหรี่ ($\bar{X}=1.72$)

มีการปรับใช้ในระดับน้อย จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ ทำอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรม ($\bar{X}=1.67$) มีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตการเกษตร เช่น กล้าวยฉาบ ฝรั่งเศส ($\bar{X}=1.65$) ลด ละ เลิก เล่นการพนัน เช่น หวย พนันฟุตบอล พนันไก่ชน พนันมวย ไฟ ($\bar{X}=1.28$) และ ปล่อยให้ดินให้ว่างเปล่า โดยไม่ก่อประโยชน์ในครอบครัว ($\bar{X}=1.15$)

ตารางที่ 4.12 การปรับใช้ในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันของเกษตรกร

ประเด็น	ปรับใช้ คน (ร้อยละ)	ระดับการปรับใช้*		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. มีการวางแผนการใช้เงิน	136 (98.6)	2.83	0.41	มาก
2. มีการออมทรัพย์ หรือมีหนี้สินลดลง	138 (100.0)	1.82	0.65	ปานกลาง
3. มีหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น ชื้อ โทรศัพท์มือถือเครื่องใช้ไฟฟ้า	18 (13.0)	1.28	0.58	น้อย
4. มีการวางแผนการผลิตทางการเกษตร	138 (100.0)	2.31	0.66	ปานกลาง
5. มีการทำบัญชี เช่น บัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย	118 (85.5)	2.13	0.83	ปานกลาง
6. มีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เช่น คอยสำรวจแปลง ตรวจสอบการระบาดของ ศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ	138 (100.0)	2.76	0.48	มาก
7. มีการติดต่อข่าวสารเพื่อรอบรู้ทันเหตุการณ์ รู้จักฟัง ดู อ่านข่าว และสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุดูโทรทัศน์	138 (100.0)	2.78	0.45	มาก
8. มีการปรึกษาปัญหาหากัน ภายในครอบครัว	137 (99.3)	2.49	0.63	มาก
9. มีการแลกเปลี่ยนความคิด ร่วมกิจกรรมใน ชุมชน	138 (100.0)	2.45	0.64	มาก
10. มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี พัฒนา ภูมิปัญญาของชุมชน	138 (100.0)	2.42	0.59	มาก
รวม		2.28	0.41	ปานกลาง

หมายเหตุ * การคำนวณระดับการปรับใช้ คำนวณจากคำตอบของเกษตรกรที่ตอบว่า
มีการปรับใช้เท่านั้น

จากตารางที่ 4.12 การปรับใช้ในเรื่องภูมิคุ้มกัน พบว่า เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.0) มีการปรับใช้ในประเด็น 1) มีการออมทรัพย์ หรือมีหนี้สินลดลง 2) มีการวางแผนการผลิตทางการเกษตร 3) มีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เช่น คอยสำรวจแปลง ตรวจสอบการระบาดของศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการติดต่อข่าวสารเพื่อรอบรู้ทันเหตุการณ์ รู้จักฟัง ดู อ่าน ข่าว และสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ 5) มีการแลกเปลี่ยนความคิด ร่วมกิจกรรมในชุมชน 6) มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี พัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 99.3, 98.6 และ 85.5) มีการปรับใช้ในประเด็น 1) มีการปรึกษาปัญหากันในครอบครัว 2) มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี พัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน 3) มีการทำบัญชี เช่น บัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย อย่างไรก็ตามพบว่า เกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 13.0) มีการปรับใช้ในประเด็น มีหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น ชื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใช้ไฟฟ้า ทั้งนี้ เกษตรกรมีการปรับใช้ในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันโดยภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.28$) เมื่อพิจารณาการปรับใช้ในเรื่องภูมิคุ้มกันเป็นรายประเด็นพบว่า

มีการปรับใช้ในระดับมาก จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ($\bar{X}=2.83$) มีการติดต่อข่าวสารเพื่อรอบรู้ทันเหตุการณ์ รู้จักฟัง ดู อ่านข่าว และสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ฯลฯ ($\bar{X}=2.78$) มีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เช่น คอยสำรวจแปลง ตรวจสอบการระบาดของศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=2.76$) มีการปรึกษาปัญหากันในครอบครัว ($\bar{X}=2.49$) มีการแลกเปลี่ยนความคิด ร่วมกิจกรรมในชุมชน ($\bar{X}=2.45$) และมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี พัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน ($\bar{X}=2.42$)

มีการปรับใช้ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ มีการวางแผนการผลิตทางการเกษตร ($\bar{X}=2.31$) มีการทำบัญชี เช่น บัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย ($\bar{X}=2.13$) และมีการออมทรัพย์ หรือมีหนี้สินลดลง ($\bar{X}=1.82$)

มีการปรับใช้ในระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ มีหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น ชื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใช้ไฟฟ้า ($\bar{X}=1.28$)

ตารางที่ 4.13 ระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของเกษตรกร

n=138			
ระดับการปรับใช้	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	1.00 – 1.70	19	13.8
ปานกลาง	1.71 – 2.40	109	79.0
มาก	2.41 – 3.00	10	7.2

คะแนนสูงสุด 2.57 คะแนน ต่ำสุด 1.17 คะแนน $\bar{X} = 1.94$ S.D. = 0.46

จากตารางที่ 4.13 เมื่อพิจารณาระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.0) มีการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 13.8 และ 7.2) ที่มีการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อย และมาก ตามลำดับ โดยมีคะแนนสูงสุด 2.57 คะแนน ต่ำสุด 1.17 คะแนน ค่าเฉลี่ย 1.94

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4.14 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

n=138		
ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. การทำบัญชี		
1.1 ไม่มีความรู้	17	12.3
1.2 ไม่มีเวลา	39	28.3
1.3 วิธีปฏิบัติยุ่งยาก	21	15.2
2. การวางแผนการใช้เงิน	1	0.7
3. การออมทรัพย์	5	3.6
4. การปลูกผักสวนครัว		
4.1 ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	6	4.3
4.2 พื้นที่ไม่เหมาะสม	3	2.2

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=138		
ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5. การกู้ยืมเงิน		
5.1 ไม่มีแหล่งเงินกู้	2	1.4
5.2 แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยสูง	3	2.2
6. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายในท้องถิ่น		
6.1 ไม่มีเวลา	3	2.2
6.2 ไม่มีความรู้	4	2.9
7. การลด ละ เลิก อบายมุข	12	8.7
8. การทำอาชีพเสริม		
8.1 ไม่มีเวลา	42	30.4
8.2 ไม่มีความรู้	1	0.7
9 การใช้สารชีวภาพ		
9.1 เห็นผลไม่ชัดเจน	5	3.6
10 การผลิตเครื่องอุปโภคเพื่อใช้เอง เช่น แคมพู, กล้วย, น้ำยาล้างจาน ฯลฯ		
10.1 ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	59	42.8
11 การใช้ปัจจัยการผลิตที่ทำได้เอง เช่น การทำปุ๋ยหมัก		
11.1 ต้องใช้เวลานาน	2	1.4
11.2 ขาดวัสดุอุปกรณ์	5	3.6
11.3 วิธีปฏิบัติยุ่งยาก	3	2.2
12 การนำวัสดุที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (รีไซเคิล)		
12.1 วิธีปฏิบัติยุ่งยาก	5	3.6
12.2 ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	13	9.4

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n=138

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
13 การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ใช้เครื่องจักรทุ่นแรง		
13.1 ต้องใช้เงินลงทุนสูง	4	2.9
14 การรวมกลุ่ม		
14.1 ไม่มีเวลา	5	3.6
14.2 ไม่ได้รับข่าวสาร	5	3.6
15 การเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ		
15.1 ไม่มีเวลา	4	2.9
15.2 ไม่ได้รับข่าวสาร	3	2.2

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.14 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 42.8) ตอบว่า มีปัญหาในการผลิตเครื่องอุปโภคเพื่อใช้เอง เช่น แคมพู, สนุ้, น้ำยาล้างจาน ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเนื่องจากไม่รู้แหล่งซื้อวัตถุดิบในการผลิต เกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 30.4 และ 28.3) ตอบว่า ไม่มีเวลาในการทำอาชีพเสริมเนื่องจากทำอาชีพหลักก็หมดเวลาไปหนึ่งวัน และกว่าจะเลิกงานในไร่นา เย็นมากจึงไม่มีเวลาทำในการทำบัญชี เกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 15.2) ตอบว่า วิธีปฏิบัติ ยุ่งยากเนื่องจากแบบฟอร์มที่ได้รับยุ่งยากซับซ้อน ลงมือปฏิบัติแล้วทำไม่ถูก (ร้อยละ 12.3) เกษตรกรไม่มีความรู้ในการจัดทำบัญชีเนื่องจากไม่ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชี (ร้อยละ 9.4) ตอบว่า ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เนื่องจากวัสดุที่เหลือใช้ไม่เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน จึงไม่มีการนำวัสดุที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์(รีไซเคิล) (ร้อยละ 8.7) ตอบว่า ไม่สามารถเอาชนะใจตนเองได้ในการลด ละ เลิก อบายมุข (ร้อยละ 4.3) การปลูกผักสวนครัวความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เนื่องจาก เนื้อหาที่สอนมีหลักการและวิธีการที่เข้าใจยาก (ร้อยละ 3.6 เท่ากันจำนวน 6 ประเด็น) ตอบว่า มีปัญหาในการออมทรัพย์ เนื่องจากมีรายได้น้อยพอเพียง การใช้จ่าย การใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไม่ชัดเจนเท่ากับใช้สารเคมี ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยหมักเนื่องจากส่วนใหญ่จะทำการร่วมกันเป็นกลุ่ม วัสดุอุปกรณ์จะเก็บไว้ที่กลุ่มๆ การนำวัสดุที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์(รีไซเคิล) วิธีปฏิบัติยุ่งยากเนื่องจากไม่รู้วิธี และส่วนใหญ่

ก็จะซั้งขาย ปัญหาไม่มีเวลาการรวมกลุ่ม เนื่องจากตัวเกษตรกรต้องดูแลผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง และไม่ได้รับข่าวสารการรวมกลุ่มเนื่องจากที่บ้านไม่มีโทรศัพท์ (ร้อยละ 2.9 จำนวนเท่ากับ 3 ประเด็น) ตอบว่า ไม่มีความรู้ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายในท้องถิ่น ปัญหาการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ใช้เครื่องจักรท่อนแรงต้องใช้เงินลงทุนสูง และไม่มีเวลาการเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ (ร้อยละ 2.2 จำนวนเท่ากับ 5 ประเด็น) การปลูกผักสวนครัวพื้นที่ไม่เหมาะสม การกู้ยืมเงินแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยสูง ไม่มีเวลาในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายในท้องถิ่น การใช้ปัจจัยการผลิตที่หาได้เอง เช่น การทำปุ๋ยหมักวิธีปฏิบัติยุ่งยาก การนำวัสดุที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (รีไซเคิล) และไม่ได้รับข่าวสารการเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ (ร้อยละ 1.4 จำนวนเท่ากับ 2 ประเด็น) การกู้ยืมเงิน ไม่มีแหล่งเงินกู้ เนื่องจากไม่มีและการใช้ปัจจัยการผลิตที่หาได้เอง เช่น การทำปุ๋ยหมักต้องใช้เวลานาน และ(ร้อยละ 0.7 จำนวนเท่ากับ 2 ประเด็น) ตอบว่า ไม่มีความรู้การทำอาชีพเสริมเนื่องจาก ขาดทักษะด้านอื่นนอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถปฏิบัติได้จริงการใช้ปัจจัยการผลิตที่หาได้เอง เช่น การทำปุ๋ยหมัก ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

n=138

ข้อเสนอแนะในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เจ้าหน้าที่ควรมีการติดตามผลและสอบถามปัญหาหลังจากทำบัญชีไปแล้ว	12	8.7
2. ในการจัดทำบัญชีควรมีการสอนตัวต่อตัว หรือแบ่งเป็นกลุ่มย่อย	15	10.9
3. ควรมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ให้กับกลุ่มเกษตรกร	25	18.1
4. ควรมีการส่งเสริมให้มีการปลูกผักกระถาง ในชุมชนเมือง	17	12.3
5. ควรมีการแจกเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิก	83	60.1
6. ควรมีการจัดหาเครื่องทุ่นแรงมาช่วยในการทำอาชีพเสริม	42	30.4
7. การผลิตเครื่องอุปโภคเพื่อใช้เอง เช่น แชมพู, สบู่, น้ำยาล้างจาน ควรรวมกันทำกันเป็นกลุ่ม แล้วแบ่งไปใช้ที่บ้าน	52	37.7
8. ในการประชุมควรมีการรวมกลุ่มตอนเย็น และแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนหลาย ๆ วัน	37	26.8

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n=138		
ข้อเสนอแนะในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
9. ในการฝึกอบรมหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการสอบถาม ช่วงวัน เวลาที่เกษตรกร สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ และ แจ้งให้ทราบล่วงหน้า	35	25.4
10. ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ เกษตรกรมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ	100	72.5
11. ควรมีการติดตามงานที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มฯ	78	56.5
12. ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมแบบบูรณาการ เพื่อที่ให้เกษตรกรนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่	90	65.2
13. ควรมีการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	55	39.9
14. ควรมีการทัศนศึกษาดูงาน ในพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จใน การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เพื่อจะได้ให้สมาชิก เห็นว่า เราสามารถนำมาปรับใช้ได้ไม่น้อยเพียงใดใน พื้นที่ของตนเอง	70	50.7

จากตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 72.5) เสนอว่า ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รองลงมา ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 65.2) เสนอว่า ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมแบบบูรณาการ เพื่อที่ให้เกษตรกรนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ (ร้อยละ 60.1) เสนอว่า ควรมีการแจกเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิก มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.5 และ 50.7) เสนอว่า ควรมีการติดตามงานที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และ ควรมีการทัศนศึกษาดูงาน ในพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เพื่อจะได้ให้สมาชิกเห็นว่า เราสามารถนำมาปรับใช้ได้น้อยเพียงใดในพื้นที่ของตนเอง ตามลำดับ ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 39.9, 37.7 และ 30.4) เสนอว่า ควรมีการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การผลิตเครื่องอุปโภคเพื่อใช้เอง เช่น แคมพู, สบู่, น้ำยาล้างจาน ควรรวมกันทำกัน

เป็นกลุ่ม แล้วแบ่งไปใช้ที่บ้าน และควรมีการจัดหาเครื่องทุนแรงมาช่วยในการทำอาชีพเสริมตามลำดับ เกษตรกรเกินกว่าหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 26.8 และ 25.4) เสนอว่า ในการประชุมควรมีการรวมกลุ่มตอนเย็น และแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนหลาย ๆ วัน และในการฝึกอบรมหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการสอบถามช่วงวัน เวลาที่เกษตรกร สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ และแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 18.1, 12.3, 10.9 และ 8.7) เสนอว่า ควรมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ให้กับกลุ่มเกษตรกร ควรมีการส่งเสริมให้มีการปลูกผักกระถาง ในชุมชนเมือง ในการจัดทำบัญชีควรมีการสอนตัวต่อตัว หรือแบ่งเป็นกลุ่มย่อย และเจ้าหน้าที่ควรมีการติดตามผลและสอบถามปัญหาหลังจากทำบัญชีไปแล้ว ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ เกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงใน กรุงเทพมหานคร จำนวน 270 ราย สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ จำนวน 138 ราย โดยให้จำนวนตัวอย่างจากแต่ละกลุ่ม (แขวง) เป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากรในกลุ่ม(แขวง) นั้นๆ (proportionate stratified random sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาสภาพทางสังคมบางประการของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.74 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรเกือบทั้งหมดได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากทางโทรทัศน์

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสามไม่มีหนี้สิน ถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเฉลี่ย 9.89 ไร่ รายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 101,544.2 บาท เกษตรกรมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเฉลี่ย 24.17 ปี

1.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันพบว่า

ความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณ เกษตรกรทุกรายมีความเข้าใจมากที่สุด 5 ประเด็น โดยตอบถูกต้องในประเด็น 1) การมีชีวิตที่พอเพียงต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก 2) การเรียนรู้ ราชรับ – ราชจ่าย บัญชีครัวเรือนช่วยให้ท่านมีความพอประมาณ 3) เศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ คือ การดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน 4) การปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน ช่วยลดค่าใช้จ่าย และ 5) การลดต้นทุนในการทำการเกษตรโดยการใช้องค์ปัจจัยภายในท้องถิ่น เช่น มูลสัตว์ ซากพืช เศษฟาง เป็นความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ

ความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผล เกษตรกรทุกรายมีความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลมากที่สุด โดยตอบถูกต้องในประเด็น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำให้เกิดจิตสำนึกในการใช้จ่ายแบบพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ รองลงมาเกษตรกรเกือบทั้งหมด ตอบถูกต้องในประเด็น ในสถานะเศรษฐกิจไม่ดี สินค้าขึ้นราคาเช่นในปัจจุบันนี้ การทำอาชีพเสริม เช่น การแปรรูป จะช่วยให้มีความพอเพียงได้

ความเข้าใจในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันของเกษตรกร เกษตรกรทุกรายมีความเข้าใจในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันมากที่สุด โดยตอบถูกต้องใน 8 ประเด็น คือ 1) การออมทรัพย์เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ช่วยให้ท่านมีความพร้อมในการรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ 3) การพูดคุยปรึกษาปัญหาภายในครอบครัว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครัวเรือน 4) การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นทางเลือกของชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต 5) การสืบสานประเพณีอันดีงาม ควรดำรงไว้เพื่อลูกหลาน 6) ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ดี ควรรักษาและสืบทอดแก่ลูกหลานและชุมชน 7) การทำบัญชีฟาร์ม เป็นการตรวจสอบการลงทุนและผลตอบแทน และ 8) ความสามัคคี ก่อให้เกิดความสุขในชุมชน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้แก่ ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน พบว่า เกษตรกรทุกรายมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงระดับมาก โดยมีคะแนนต่ำสุด 21.0 คะแนน สูงสุด 28.0 คะแนน และเฉลี่ย 27.26 คะแนน

1.3 การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้แก่ ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน พบว่า เกษตรกรมีการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.30$) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีภูมิคุ้มกัน และด้านความมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.52, 2.28$ และ 2.10) ตามลำดับ

1.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า เกษตรกรประมาณสองในสามตอบว่า การผลิตเครื่องอุปโภคเพื่อใช้เอง เช่น แชมพู, สบู่, น้ำยาล้างจาน ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถ ไปปฏิบัติได้จริง ประมาณหนึ่งในสามตอบว่าไม่มีเวลาในการทำอาชีพเสริม

ข้อเสนอแนะในการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรส่วนมากเสนอว่า ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประมาณสองในสามเสนอว่า ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมแบบบูรณาการ เพื่อให้เกษตรกรนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของตนเอง

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร มีข้ออภิปรายผล ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาสภาพทางสังคมบางประการของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากทางวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเห็นได้ว่าวิทยุโทรทัศน์มีบทบาททำให้เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างกว้างขวาง และโดยพร้อมเพรียงกัน ดังนั้นในการแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับทราบ ช่องทางการส่งข่าวสารนับว่ามีความสำคัญ ควรมีการพิจารณาเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมในการแจ้งข่าวสารให้เกษตรกรทราบซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพร ปาณิกบุตร (2544: 73-74) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลและเข้าใจเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” จากโทรทัศน์

2.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงความเข้าใจในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ด้าน

ความพอประมาณ และความมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550: 102-105) ที่ได้ศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณีบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีความเข้าใจในองค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี สามารถแยกความแตกต่างขององค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน

2.3 การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมเกษตรกรมีการปรับใช้ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปรับใช้ในระดับปานกลางในด้านความพอประมาณ และ ด้านภูมิคุ้มกัน ส่วนด้านความมีเหตุผลมีการปรับใช้ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี ล้อมทองวีระภัทรานนท์ (2550: 102-105) ได้ศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณีบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และการทำงาน สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ การประยุกต์ใช้กับการทำงาน คือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำงาน ทำให้สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความจำเป็นและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า เกษตรกรประมาณสองในสามประสบปัญหาเกี่ยวกับไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้ และเกษตรกรไม่มีเวลาในการทำอาชีพเสริม เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีพื้นที่ในการผลิตโดยเฉลี่ยค่อนข้างมาก จึงให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพหลักมากกว่าอาชีพเสริม อีกทั้งในการประกอบอาชีพหลักส่งผลให้เกษตรกรไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว จึงไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดไปปฏิบัติ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ มีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1.1 จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเต็มที่ และส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะนามธรรมมากกว่า ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นให้เกษตรกรได้เห็นตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

3.1.2 จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการทำบัญชีครัวเรือน ดังนั้นควรจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปอธิบายถึงประโยชน์และความสำคัญ ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ

3.1.3 จากการวิจัยพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในระดับบุคคลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อให้เกิดการนำไปปรับใช้ในระดับมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแก่เกษตรกร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเชิญวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ รวมทั้งผู้ที่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน มาบรรยายให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริงของในเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลในลักษณะการสัมภาษณ์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในระดับปานกลาง มีเพียงด้านเดียวที่มีการปรับใช้ในระดับมากคือ ความพอประมาณ

3.2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่ร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีเกษตรกรบางส่วนยังไม่มีการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง

3.2.3 ควรศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การรวมกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงหรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน โครงการศูนย์เรียนรู้

การเกษตรพอเพียงให้มีประสิทธิภาพต่อไป เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า เกษตรกรยังไม่มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินงาน จะรวมกลุ่มกันก็ต่อเมื่อมาร่วมกิจกรรมส่งผลให้การดำเนินงานกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มไม่ต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2524) *จิตวิทยาการศึกษา* กรุงเทพมหานคร มหามกุฏราชวิทยาลัย
กรมส่งเสริมการเกษตร (2550) *ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง* กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริม
การเกษตร
- กิริติ บุญเจือ (2525) *วิธีการศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการสมบูรณัเล่มต้น : มนุษย์รู้ได้อย่างไร*
กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550) “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการ
ดำเนินชีวิต ศึกษากรณีบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- จิตติมา ไสภารัตน์ (2522) *ทฤษฎีสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย* กรุงเทพมหานคร คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชวาล แพร์ตันกุล (2526) *เทคนิคการวัดผล* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- จิตติยา สุวรรณชฎ (2520) “ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรม”
วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 17(10) : 602 - 603
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2534) “รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เพื่อการวิจัย
สาเหตุของพฤติกรรม และการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ถวิล ธาราโกชน์ (2526) *จิตวิทยาสังคม พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร โอเคียนสโตร์
- ทรงชัย ดิยานนท์ (2542) “ทัศนของเกษตรกรในกาสร้างคามมั่นคงทางรายได้ตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียง” วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529) *พฤติกรรมองค์กร* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- ธนพล สมัครการ (2550) “ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังเข้าร่วมโครงการ
ประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษากรณีผู้เข้าอบรมพลังกายทิพย์เพื่อสุขภาพ
กรมขนส่งทหารอากาศ กองบัญชาการสนับสนุนทหารอากาศ” วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นิพนธ์ คันธเสวี (2521) “สรุปรายงานการวิจัยการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับทัศนคติของคนไทยที่มีต่อ
ทหารอเมริกันประจำประเทศไทย” มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ประภาพร สุปัญญา (2550) “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ประภาพร สุวรรณ (2526) *ทัศนคติ การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (2549) *การวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา พิมพ์ครั้งที่ 2 เชียงใหม่ : ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่*
- พลชัย กอบกุลธนชัย (2550) “ทัศนคติของประชาชนต่อแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในหมู่บ้านหุบกะพง ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- มัลลิกา เขียวหวาน (2546) “เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- มานะ ชิตตะสังคะ (2537) *องค์การเอกชนกับการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร คณะวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ลักขณา สรวิวัฒน์ (2530) *จิตวิทยาเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- วิทยา อธิปอนันต์ (2542) *เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตรที่พึ่งพาตนเอง* กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร
- วินัย สุปินะ (2544) “การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ของกรมพัฒนาชุมชนในจังหวัดน่าน” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ศศิพร ปาณิกบุตร (2544) “ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่” วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมพร เทพสิทธิ์า (2546) *การเดินทางรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียง : ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต* กรุงเทพมหานคร สภายูวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ

- สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2544) *เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน* กรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สมจิต โยชะคง และ รุจ ศิริสัตย์ลักษณ์ (2547) "การสร้างเครื่องมือเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ทาง
ส่งเสริมการเกษตร" ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยานิพนธ์ 2* หน่วยที่ 5 หน้า
1-140 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและ
สหกรณ์
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2533) *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* ขอนแก่น ขอนแก่นการพิมพ์.
สุชา และ สุรางค์ จันทน์เอม (2521) *จิตวิทยาสังคม* กรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์แพรวพิตยา
สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2534) *การสร้างมาตรวัดในการวิจัยทางสังคมศาสตร์*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- สุนทร กุลวัฒน์พงศ์ (2544) *ตามรอยพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก
- สุพิน เกชาคุปต์ (2530) *พฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การ* สงขลา คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) "การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริ" ใน *วันพัฒนา*
กรุงเทพมหานคร กรมพัฒนาชุมชน
- _____ (2544) *ใต้เบื้องพระยุคลบาท พิมพ์ครั้งที่ 5* กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์เนศพรันต์
เซ็นเตอร์จำกัด
- เสนาะ ดีเยาว์ (2532) *การบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- โสภา ชูพิกุลชัย (2521) *จิตวิทยาทั่วไป* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*
พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ
- อดิศักดิ์ ชื่นชู (2542) "ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวิธีเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ : ศึกษากรณี
ประชาชนในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคม
วิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อรสุดา เจริญรัต (2543) "การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การ
เปลี่ยนแปลงของสังคมไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขา
พัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

อุดมพร อมรธรรม (2549) *ปรัชญากฎหมายพระเจ้าอยู่หัว* กรุงเทพมหานคร แสงดาว
อุดมพร จามรมาน (2537) *ทฤษฎีการวัดทางจิตวิทยา* กรุงเทพมหานคร ฟีนีคลับลิซซิ่ง

Bloom, Benjamin S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Hand Book I :*

Cognitive Domain. New York : David Mckay.

Triandis, Harry C. (1994). *Culture and Social Behavior.* New York : McGraw-Hill.

Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis.* Tokyo : Harper International Edition.

ภาคผนวก

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

เลขที่

โทรศัพท์.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลักษณะการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียง กรุงเทพมหานคร โดยคำตอบของท่านทุกข้อมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาในครั้งนี้ และข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านตอบในแบบสัมภาษณ์นี้ จะถือเป็นความลับและใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ผู้ศึกษา จึงใคร่ขอความกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นที่แท้จริงของท่าน เพื่อที่จะนำผลการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน หน้าข้อความที่ท่านเลือกต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

1. เพศ 1 ชาย 2 หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ศาสนา 1 พุทธ 2 อิสลาม 3 คริสต์ 4 อื่นๆ.....
4. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	☐ 2 มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย	☐ 4 อนุปริญญา/ปวส./ปวท.
☐ 5 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	☐ 6 สูงกว่าปริญญาตรี
5. พื้นที่ถือครองทำการเกษตร จำนวน _____ ไร่ _____ งาน _____ ตารางวา

6. รายได้จากการทำงานเกษตรเฉลี่ยต่อปี _____ บาท

7. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม _____ ปี

8. ท่านมีหนี้สิน หรือไม่

1 มี

2 ไม่มี

9. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้างนอกจากสมาชิกศูนย์เรียนรู้การเกษตรเกษตรพอเพียง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1 กลุ่มเกษตรกร

2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3 กลุ่มส่งเสริมอาชีพ

4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5 กลุ่มสหกรณ์

6 สมาชิกโครงการสายใยรัก

แห่งครอบครัวฯ

7 อื่น ๆ ระบุ _____

10. ท่านได้ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากทางใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1 วิทยุ

2 โทรทัศน์

3 หนังสือพิมพ์

4 นิตยสาร

5 วารสาร

6 ภาพยนตร์หรือภาพนิ่ง

7 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล)

8 การฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา

9 อื่น ๆ ระบุ _____

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่าง.....หน้าข้อความที่ท่านคิดว่า ถูก
โปรดทำเครื่องหมาย (X) ลงในช่องว่าง.....หน้าข้อความที่ท่านคิดว่า ผิด

ตอนที่ 2.1 ความเข้าใจในเรื่องความพอประมาณเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- .....1 การมีชีวิตที่พอเพียงต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก
- .....2 เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเท่านั้น ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขาย
- .....3 การเรียนรู้รายรับ – รายจ่าย บัญชีครัวเรือนช่วยให้ท่านมีความพอประมาณ
- .....4 เศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ คือ การดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่าง
ประมาณตน
- .....5 การก่อหนี้ที่ไม่เกิดรายได้ ขัดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- .....6 การปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน ช่วยลดค่าใช้จ่าย
- .....7 ท่านสามารถกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อขยายกิจกรรมทางการเกษตร และสามารถที่จะใช้หนี้เงินกู้ได้โดยไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น
- .....8 การลดต้นทุนในการทำการเกษตร โดยการใช้ปัจจัยภายในท้องถิ่น เช่น มูลสัตว์ ชาก
พืช เศษฟาง เป็นความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ
- .....9 การทำการเกษตรมาก ๆ ทำให้มีเงินมาก ถึงแม้ต้องยืมเงินผู้อื่น
- .....10 การทำไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน เป็นจุดเริ่มต้นเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2.2 ความเข้าใจในเรื่องความมีเหตุผลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ..... 11 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของคนจนและเกษตรกรเท่านั้น ไม่สามารถใช้ได้
กับบุคคลทั่วไป
- .....12 ท่านมีความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยการลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย
- .....13 การซื้อหอยได้ดิน ไม่ขัดกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- .....14 การลด ละ เลิก เหล้าบุหรี่ เป็นการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- .....15 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำให้เกิดจิตสำนึกในการใช้จ่ายแบบพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ
- .....16 การปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ต้องไม่นำเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่มา
ใช้
- .....17 การวางแผนก่อนทำกิจกรรมใด ๆ ทำให้ประหยัดเวลา และช่วยลดรายจ่าย

- .....18 ท่านคิดว่าในสถานะเศรษฐกิจไม่ดี สินค้าขึ้นราคาเช่นในปัจจุบันนี้ การทำอาชีพเสริม เช่น การแปรรูป จะช่วยให้มีความพอเพียงได้
- .....19 พื้นที่ ๆ เกิดภัยธรรมชาติทุกปี ควรเว้นการทำเกษตรในช่วงนั้น
- .....20 การอบรม สั่งสอน แนะนำ ดักเตือน ให้ความรู้ในเรื่องการประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ฯลฯ แก่บุตรและญาติพี่น้อง เป็นแนวทางหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2.3 ความเข้าใจในเรื่องระบบภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- .....21 การออมทรัพย์เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- .....22 การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ช่วยให้ท่านมีความพร้อมในการรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้
- .....23 การปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- .....24 การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชัดต่อแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- .....25 การพูดคุยปรึกษาปัญหาภายในครอบครัว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครัวเรือน
- .....26 การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นทางเลือกของชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ เป็นประโยชน์แก่
การดำรงชีวิต
- .....27 การสืบสานประเพณีอันดีงาม ควรดำรงไว้เพื่อลูกหลาน
- .....28 ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ดี ควรรักษาและสืบทอดแก่ลูกหลานและชุมชน
- .....29 การทำบัญชีฟาร์ม เป็นการตรวจสอบการลงทุนและผลตอบแทน
- .....30 ความสามัคคี ก่อให้เกิดความสุขในชุมชน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่องด้านหลังข้อความที่กำหนดไว้ตามความจริง

ตอนที่ 3.1 การปรับใช้เรื่องความพอประมาณเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	ระดับการปรับใช้			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. ท่านมีความพยายามลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค				
2. ท่านมีการใช้สารชีวภาพในการทำการเกษตร				
3. ท่านมีการลดต้นทุน โดยการใช้จ่ายในฟาร์มในการทำสารสกัดชีวภาพ				
4. ท่านมีการผลิตเครื่องอุปโภคใช้เอง เช่น แชมพู, สบู่, น้ำยาล้างจาน ฯลฯ				
5. ท่านมีการวางแผนการเดินทาง เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย				
6. ท่านมีการเพิ่มรายได้โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุดเช่น เศษ พืชผัก มาทำปุ๋ยน้ำหมัก				
7. ท่านมีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย, ไม่เที่ยวเตร่				
8. ท่านมีการนำวัสดุที่ใช้งานแล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (รีไซเคิล)				
9. ท่านใช้และรักษาสິงของเครื่องใช้ในบ้าน เพื่อให้มีอายุการใช้งานได้นานและมีประสิทธิภาพ				
10. ท่านใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ในการเพิ่มผลผลิตทดแทนปุ๋ยเคมี เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ฯลฯ				

ตอนที่ 3.2 การปรับใช้เรื่องความมีเหตุผลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	ระดับการปรับใช้			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
11. ท่านใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า และให้เกิดประโยชน์สูงสุด				
12. ท่านลด ละ เลิก สุรา บุหรี่				
13. ท่านลด ละ เลิก อบายมุข เช่น หวย พนันฟุตบอล พนันมวย ไฟ่ ฯลฯ				
14. ท่านใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการทำอาชีพเสริม				
15. ท่านมีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตการเกษตร เช่น กล้วยฉาบ ฝรั่งเศส				
16. ท่านใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการผลิตของท่าน				
17. ท่านปล่อยที่ดินให้ว่างเปล่า โดยไม่ก่อประโยชน์ในครอบครัว				
18. ท่านมีการพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพโดยการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ				
19. ท่านพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาให้สอดคล้อง และเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง				
20. ท่านมีการใช้จ่ายในกำลังของตน โดยไม่เดือดร้อนผู้อื่น				

ตอนที่ 3.3 การปรับใช้เรื่องระบบภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	ระดับการปรับใช้			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
21. ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน				
22. ท่านมีการออมทรัพย์ หรือมีหนี้สินลดลง				
23. ท่านมีหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น ชื้อโทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า				
24. ท่านมีการวางแผนการผลิตทางการเกษตร				
25. ท่านมีการทำบัญชี เช่น บัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย				
26. ท่านมีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เช่น คอยสำรวจแปลง ตรวจสอบการระบาดของศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ				
27. ท่านมีการติดต่อข่าวสารเพื่อรอบรู้ทันเหตุการณ์ รู้จักฟัง ดู อ่าน ข่าวและสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดู โทรทัศน์ ฯลฯ				
28. ท่านมีการปรึกษาปัญหาหากัน ภายในครอบครัว				
29. ท่านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกิจกรรมในชุมชน				
30. ท่านมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี พัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน				

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่องด้านหลังข้อความที่กำหนดหรือเติมคำลงในช่องว่างที่
กำหนดไว้

ตามความจริง

ตอนที่ 4.1 ปัญหาในการเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่	ประเด็นปัญหา	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา (ระบุ)	ข้อเสนอแนะ
1	การทำบัญชี			
	1.1 ไม่มีความรู้			
	1.2 ไม่มีเวลา			
	1.3 ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถ ไปปฏิบัติได้จริง			
2	การวางแผนการใช้เงิน			
3	การออมทรัพย์			
4	การปลูกผักสวนครัว			
	4.1 ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถ ไปปฏิบัติได้จริง			
	4.2 พื้นที่ไม่เหมาะสม			
5	การกู้ยืมเงิน			
	5.1 ไม่มีแหล่งเงินทุน			
	5.2 แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยสูง			
6	การประหยัด และลดรายจ่าย ฟุ่มเฟือย			
7	การใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายใน ท้องถิ่น			
	7.1 ไม่มีเวลา			
	7.2 ไม่มีความรู้			
8	การลด ละ เลิก อบายมุข			
9	การปฏิบัติตามหลักศาสนา เช่น การถือศีล 5, การละหมาด			

ที่	ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	มีปัญหา (ระบุ)	ข้อเสนอแนะ
10	การทำอาชีพเสริม			
	10.1 ไม่มีเวลา			
	10.2 ไม่มีความรู้			
11	การใช้สารชีวภาพ			
	11.1 วิธีปฏิบัติยุ่งยาก			
	11.2 เห็นผลไม่ชัดเจน			
12	การผลิตเครื่องอุปโภคเพื่อใช้เอง เช่น แคมพู, สมู, น้ยาล้างจาน ฯลฯ			
	12.1 ไม่มีความรู้			
	12.2 ความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถไปปฏิบัติได้จริง			
13	การวางแผนการเดินทาง			
14	การใช้ปัจจัยการผลิตที่หาได้เอง เช่น การทำปุ๋ยหมัก			
	14.1 ต้องใช้เวลานาน			
	14.2 ขาดวัสดุอุปกรณ์			
	14.3 วิธีปฏิบัติยุ่งยาก			
15	การปรึกษาปัญหาภายในครอบครัว			
16	การใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า และให้เกิดประโยชน์สูงสุด			
17	การนำวัสดุที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (รีไซเคิล)			
	17.1 วิธีปฏิบัติยุ่งยาก			
	17.2 ไม่มีเวลา			
18	การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ใช้เครื่องจักรทุ่นแรง			
	18.1 วิธีปฏิบัติยุ่งยาก			
	18.2 ต้องใช้เงินลงทุนสูง			

ที่	ประเด็นปัญหา	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา (ระบุ)	ข้อเสนอแนะ
19	การรวมกลุ่ม			
	19.1 ไม่มีเวลา			
	19.2 ไม่ได้รับข่าวสาร			
20	การเข้ารับการฝึกอบรมจาก หน่วยงานต่าง ๆ			
	20.1 ไม่มีเวลา			
	20.2 ไม่ได้รับข่าวสาร			

ปัญหาอื่น ๆ

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

😊 ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาใช้เวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ 😊

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวกัณต์นี แวโนะ
วัน เดือน ปีเกิด	23 มกราคม 2524
สถานที่เกิด	เมืองปัตตานี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง ปี พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรเขตทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร